

Τ.Ε.Ι. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΤΟΥ Τ.Ε.Ι. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
ΜΑΥΡΕΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:
ΜΠΑΛΤΑ ΙΣΜΗΝΗ
ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ ΘΕΟΔΩΡΑ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2015

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία πραγματεύεται την στάση των φοιτητών του Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου απέναντι στην δωρεά οργάνων. Σκοπός της είναι, να καταγραφούν οι απόψεις των φοιτητών γύρω από αυτό το θέμα που απασχολεί όλο και περισσότερο την ελληνική κοινωνία. Η παρούσα πτυχιακή χωρίζεται σε δύο μέρη, το πρώτο μέρος αφορά το πλαίσιο και το πλάνο για την δωρεά οργάνων και καλύπτει ενότητες όπως: ιστορική αναδρομή, θρησκευτικές αντιλήψεις, νομοθετικό πλαίσιο, ηθικά ζητήματα που απασχολούν τα άτομα που εμπλέκονται, σε μία δωρεά οργάνων καθώς και τα διαδικαστικά μέρη αυτής της πράξης. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται, η μελέτη περίπτωσης με υποκείμενο τους σπουδαστές του Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου, για τις στάσεις τους αλλά και τις γνώσεις τους σε ορισμένα ζητήματα γύρω από την δωρεά οργάνων όπως ο εγκεφαλικός θάνατος. Τέλος αποκομίστηκαν εύλογα συμπεράσματα για τις σκέψεις νέων ανθρώπων και συγκεκριμένα των σπουδαστών.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Στάση φοιτητών, δωρεά οργάνων, μελέτη περίπτωσης.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της συγκεκριμένης εργασίας, θεωρούμε χρέος μας να ευχαριστήσουμε τον επιβλέπων καθηγητή μας Κύριο Μαυρέα για τις πολύτιμες συμβουλές του και την απεριόριστη βοήθεια του για την πτυχιακή μας εργασία, καθώς επίσης ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους τους σπουδαστές του Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου, που δέχτηκαν να συμμετάσχουν στην ερευνά μας και να μας βοηθήσουν και εκείνοι για την ολοκλήρωση αυτού του εγχειρήματος μας. Τέλος μέσα από τα βάθη της καρδιάς μας, ένα τεράστιο ευχαριστώ στους δικούς μας ανθρώπους για την στήριξη και την υπομονή τους καθ' όλη την διάρκεια των σπουδών μας.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

- Α.Ε.Ι. : Ανώτατο Εκπαιδευτικό ίδρυμα
- Ε.Ε. : Ευρωπαϊκή Ένωση
- Ε.Ο.Μ. : Εθνικός Οργανισμός Μεταμοσχεύσεων
- Τ.Ε.Ι. : Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
- Υ.Υ.Κ.Α. : Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
- Φ.Ε.Κ. : Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	1
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	2
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	100
Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ, ΤΑ ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ	100
1.1 Η ιστορική αναδρομή.....	10
1.2 Τα ηθικά ζητήματα.....	111
1.3 Οι θρησκευτικές αντιλήψεις.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	177
ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ	17
2.1 Η οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η εφαρμογή της στην Ελληνική πραγματικότητα.....	17
2.2 Εθνικός Οργανισμός Μεταμοσχεύσεων.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	22
Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΩΡΕΑΣ ΟΡΓΑΝΩΝ	22
3.1 Ο υποψήφιος δότης και ο υποψήφιος λήπτης	22
3.2 Ο εγκεφαλικός θάνατος.....	25
3.3 Οι οργανισμοί αφαίρεσης και οι μονάδες μεταμόσχευσης.....	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο	28
Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	28
4.1 Ο σκοπός της εργασίας.....	28
4.2 Τα ερευνητικά ερωτήματα.....	28
4.3 Το υλικό και η μέθοδος.....	28
4.4 Η στατιστική ανάλυση.....	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο	30
ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο Η ΓΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ^ο Η ΠΡΟΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ^ο Η ΠΡΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΔΩΡΕΑ ΣΕ ΑΤΟΜΟ ΤΟΥ ΟΙΚΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9° Η ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΟ ΘΑΝΑΤΟ	57
--	----

Κατάλογος πινάκων:

1.1: ΦΥΛΟ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΑΝ ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	32
1.2: ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ	32
1.3: ΤΜΗΜΑ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ.....	34
1.4: ΜΟΝΙΜΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ	34
1.5: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΠΑΤΡΟΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ.....	35
1.6: ΕΤΗΣΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ.....	37
2.1: ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ	39
2.2: ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ	39
3.1: ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΔΩΡΗΤΕΣ.....	39
3.2: Η ΠΡΟΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΝΑ ΓΙΝΟΥΝ ΔΩΡΗΤΕΣ	39
3.3: ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ... ..	39
3.4: Η ΓΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΩΡΕΑΣ ΟΡΓΑΝΩΝ	40
4.1: Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΔΩΡΕΑ ΤΟΥ ΟΙΚΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥΣ	41
4.2: Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΜΟΣΧΕΥΜΑΤΟΣ.....	50
4.3: Η ΑΝΑΓΚΗ ΜΟΣΧΕΥΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΑΤΟΜΟ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ	52
4.4: Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ	53
4.5: Η ΓΝΩΡΙΜΙΑ Η ΜΗ ΜΕ ΚΑΠΟΙΟΝ ΔΩΡΗΤΗ Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	
5.1: ΓΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΟΡΟΥ “ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΑ ΝΕΚΡΟΣ”	44
5.2: ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΝΑ ΔΩΡΙΖΟΝΤΑΙ ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ “ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΑ ΝΕΚΡΟΥ” ΑΤΟΜΟΥ	45

Κατάλογος γραφημάτων:

1.1: ΦΥΛΟ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΑΝ ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	45
1.2: ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ	31
1.3: ΤΜΗΜΑ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ	33
1.4: ΜΟΝΙΜΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ	34
1.5: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΠΑΤΡΟΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ	49
1.6: ΕΤΗΣΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ	38
2.1: ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ	39
2.2: ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ	41
3.1: ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΔΩΡΗΤΕΣ.....	39
3.2: Η ΠΡΟΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΝΑ ΓΙΝΟΥΝ ΔΩΡΗΤΕΣ	39
3.3: ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ... ..	39
3.4: Η ΓΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΩΡΕΑΣ ΟΡΓΑΝΩΝ	40
4.1: Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΔΩΡΕΑ ΤΟΥ ΟΙΚΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥΣ.....	49
4.2: Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΜΟΣΧΕΥΜΑΤΟΣ	51
4.3: Η ΑΝΑΓΚΗ ΜΟΣΧΕΥΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΑΤΟΜΟ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ	52
4.4: Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥΣ.....	54
4.5: Η ΓΝΩΡΙΜΙΑ Η ΜΗ ΜΕ ΚΑΠΟΙΟΝ ΔΩΡΗΤΗ.....	55
5.1: Η ΓΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΟΡΟΥ “ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΑ ΝΕΚΡΟΣ”	57
5.2: ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΝΑ ΔΩΡΙΖΟΝΤΑΙ ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ “ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΑ ΝΕΚΡΟΥ” ΑΤΟΜΟΥ	59
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	60
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	62
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	64
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΩΡΕΑΣ ΟΡΓΑΝΩΝ.....	64

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία θα προσπαθήσει, να ερευνήσει την στάση των νέων ανθρώπων απέναντι στην δωρεά οργάνων και συγκεκριμένα την στάση των φοιτητών του Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου. Ειδικότερα το ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε για διερεύνηση από τους συγγραφείς της εργασίας, είναι πως αν η δωρεά οργάνων είναι ένας καινούριος σχετικά νομοθετικά θεσμός, πώς αντιμετωπίζετε από τους φοιτητές του Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου.

Συγκεκριμένα για την παρούσα εργασία οι συγγραφείς προσέγγισαν το θέμα ιστορικά, ηθικά, θρησκευτικά, νομοθετικά και διαδικαστικά έτσι ώστε να κατανοήσουν πλήρως το συγκεκριμένο ζήτημα, για να καταφέρουν στην συνέχεια να συγγράψουν ερωτηματολόγιο, με ερωτήσεις βασισμένες μέσα από την διερεύνηση του ζητήματος και να το μοιράσουν στους σπουδαστές.

Αναλυτικότερα μοιράστηκαν 300 ερωτηματολόγια στους φοιτητές του Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου και συγκεκριμένα στα τμήματα Διοίκησης Επιχειρήσεων και Οργανισμών, Λογοθεραπείας, Τεχνολογίας Τροφίμων, Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής καθώς και Τεχνολογίας Γεωπονίας, ενώ για λόγους κωλύματος προσέγγισης δεν ερωτήθηκαν φοιτητές του τμήματος Μηχανικών Πληροφορικής Τ.Ε. με έδρα την Σπάρτη. Το δείγμα ήταν τυχαίο, ενώ η έρευνα διεξήχθη τον Μάιο του 2015 στον χώρο του Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου.

Βέβαια κατά την συγκέντρωση του απαραίτητου υλικού για την συγγραφή της εργασίας, διαπιστώθηκε ένα μεγάλο πρόβλημα όσο αφορά τα βιβλία που προσπάθησαν να βρουν οι συγγραφείς σε συγκεκριμένες βιβλιοθήκες που προσέγγισαν, ενώ αξίζει να σημειωθεί πως έρευνες για το συγκεκριμένο ζήτημα δεν έχουν πραγματοποιηθεί στην Ελληνική κοινωνία από εταιρείες δημοσκοπήσεων, αλλά το 2008 πραγματοποιήθηκε μία παρόμοια έρευνα στο Τ.Ε.Ι. και Α.Ε.Ι. της Κρήτης (Καββαδία και συνεργάτες 2008), για την μελέτη των στάσεων και των προθέσεων των φοιτητών για την δωρεά οργάνων, ωστόσο οι συγγραφείς όμως της συγκεκριμένης εργασίας δεν χρησιμοποίησαν το ερωτηματολόγιο της παραπάνω έρευνας αλλά συνέγραψαν πρωτοπόμενες ερωτήσεις καθώς και αποτελέσματα.

Αναλυτικότερα η δωρεά οργάνων, νοείται ως δώρο ενός οργάνου σε έναν ασθενή που χρήζει μεταμόσχευσης για να ζήσει, πραγματοποιείται με χειρουργική επέμβαση η οποία ονομάζεται μεταμόσχευση, "κάθε μεταμόσχευση αποτελεί την σύγκλιση και την κορύφωση δύο τραγικών ιστοριών, δηλαδή του συνήθως απροσδόκητου θανάτου, ενός μέχρι πρότινος υγιούς δότη και της νέας ευκαιρίας και ελπίδας για την ζωή ενός ανθρώπου που βρισκόταν στα πρόθυρα του θανάτου"-Δρ. Γ. Σαρρής Διευθυντής Δ' Καρδιοχειρουργικού Τμήματος Παίδων και Συγγενών Καρδιοπαθών, Ωνάσειο Καρδιοχειρουργικό Κέντρο (1997- 2007)¹. Κατά την μεταμόσχευση λοιπόν υγιή όργανα, ιστοί ή κύτταρα του δότη δίνονται σε έναν ασθενή, έτσι ώστε να αποκατασταθεί η λειτουργία του ζωτικού οργάνου που είναι ανεπαρκές. Έως προ ολίγων ετών και συγκεκριμένα έως το 2013 υφίστανται δύο κατηγορίες ατόμων που δώριζαν τα όργανα τους, ο δωρητής ο οποίος δήλωνε εγγράφως την επιθυμία του και ο δότης του οποίου τα όργανα δωριζόταν μετά τον θάνατο του και με την συγκατάθεση των οικείων του.

Σήμερα όμως στην Ελλάδα σύμφωνα με το νέο νόμο-πλαίσιο είναι όλοι εν δυνάμει δότες, εκτός αν έχουν δηλώσει εγγράφως την άρνηση τους όσο ήταν εν ζωή και το έγγραφο να βρίσκεται στο σχετικό αρχείο του Ε.Ο.Μ..

Σαφώς για να πραγματοποιηθεί δωρεά οργάνου μετά θάνατο ο δότης θα πρέπει, να χαρακτηριστεί ως "κλινικά νεκρός" το οποίο σημαίνει πως στο άτομο, έχει επέλθει μη αναστρέψιμη βλάβη όλων των λειτουργιών του εγκεφαλικού στελέχους. Λαμβάνοντας υπ' όψην το γεγονός πως η δωρεά οργάνων προϋπάρχει από τον 19^ο αιώνα, ενώ στην Ελλάδα ο θεσμός υφίστανται από το 1989 ιατρικά όπου, η πρώτη μεταμόσχευση έλαβε σάρκα και οστά στο Λαϊκό νοσοκομείο από τον κ.Σκακέα και ήταν τμηματική μεταμόσχευση παγκρέατος, στην Ελλάδα του σήμερα όμως, οι ανάγκες για δωρεά όλο και πληθαίνουν, με τους πολίτες όμως αρκετά διστακτικούς για μία τέτοια πράξη αλλά και μουδιασμένους, σε σχέση με τα ηθικά ζητήματα που θα κλιθούν να αντιμετωπίσουν εάν ποτέ χρειαστεί μεταμόσχευση κάποιο οικείο άτομο τους. Συγκεκριμένα η έλλειψη δοτών είναι τόσο μεγάλη που όπως υποστηρίζει ο πρόεδρος του Ε.Ο.Μ. κ. Καραμπίνης, η Ελλάδα έχει μόνο 4 δότες ανά εκατομμύριο πληθυσμού, τη στιγμή που η Κροατία η οποία έχει τον μισό πληθυσμό της Ελλάδας,

¹ Βλ. <<Κοινωνία και υγεία-επίκαιρα προβλήματα υγείας και η αντιμετώπιση τους>>, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών 2002, επ. εκδ.: Γραμματικοπούλου Ελένη

κατέχει την δεύτερη θέση στην Ευρώπη ύστερα από την Ισπανία, η οποία έχει 34 δότες ανά εκατομμύριο πληθυσμού, ενώ στο συγκεκριμένο ζήτημα άλματα έχουν κάνει και άλλες Ευρωπαϊκές χώρες όπως η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Ουγγαρία και η Αγγλία. Τέλος ο κ. Καραμπίνης έχει δηλώσει, πώς "θέλουμε να ευαισθητοποιήσουμε τους πολίτες. Να τους κάνουμε να καταλάβουν ότι η δωρεά οργάνων, είναι η καλύτερη πράξη ζωής μέσα από έναν άδικο θάνατο. Είναι δείγμα γραφής του κοινωνικού πολιτισμού μιας χώρας"².

² Βλ. Φυντανίδου Ε. "Το βήμα" 10.05.15

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ, ΤΑ ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ

1.1 Η ιστορική αναδρομή

Η αντικατάσταση των φθαρμένων ζωτικών οργάνων με άλλα υγιή και η ανάγκη των ανθρώπων για βελτίωση της ποιότητας ζωής, έμοιαζε απίστευτο και αδιανόητο για τους ανθρώπους εκείνης της εποχής του μακρινού παρελθόντος, που τότε δεν επικρατούσε η αντίληψη της ιατρικής πράξης. Σήμερα το όραμα του μακρινού παρελθόντος, έχει γίνει πραγματικότητα στην εποχή μας καθώς η επιστήμη έχει κάνει αλματώδη βήματα και έτσι αποτελεί ένα μεγάλο κομμάτι στην ιστορία της ανθρώπινης ανακάλυψης.

Το ζήτημα των μεταμοσχεύσεων έχει να κάνει με την ιατρική αντίληψη, η οποία ακολουθείται από κάθε ιατρική πράξη που σκοπό έχει, την αντικατάσταση των φθαρμένων οργάνων με υγιή για την θεραπευτική αντιμετώπιση κάποιας νόσου που βρίσκεται στο τελικό της στάδιο.

Η δωρεά ενός οργάνου, είναι δώρο ζωής για κάποιους ανθρώπους που το έχουν άμεσα ανάγκη για να ζήσουν ή να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τους. Η αντίληψη της Δωρεάς Οργάνων και Ιστών, καλό θα είναι να συνδεθεί με το ευρύτερο πνεύμα του εθελοντισμού και να καθιερωθεί ως πράξη ανθρωπισμού και πολιτισμού από όλους μας.

Η πρώτη επιστημονική έρευνα μεταμόσχευσης, έγινε στην εποχή της αναγέννησης κατά το 16^ο αιώνα. Ωστόσο όλα ξεκινούν από τις αρχές του 19^ο αιώνα, όπου εκεί χρονολογείται ότι γίνονται οι πρώτες προσπάθειες μεταμόσχευσης οργάνων.

Η πρώτη επιτυχημένη μεταμόσχευση νεφρού που έγινε, ήταν το 1954 από τους Murray και Harrison στο Πανεπιστήμιο του Harvard, τοποθετώντας το νεφρό του δότη στο πανομοιότυπο δίδυμο αδερφό του. Επίσης το 1963, κατορθώθηκε με επιτυχία η πρώτη μεταμόσχευση πνευμόνων από τον Δρ Τζέιμς Χάρντι στο Πανεπιστήμιο του Μισισιπή Ιατρικό Κέντρο στο Jackson. Επιπλέον το 1967 επιτεύχθηκε η πρώτη επιτυχής μεταμόσχευση καρδιάς σε άνθρωπο, με επικεφαλής

τον Δρ Κρίστιαν Μπάρναρντ στο Groote Schuur Hospital στο Κέιπ Τάουν, στην Ν. Αφρική. Επιπροσθέτως μία πολύ σπουδαία και σύγχρονη επαναστατική μέθοδος, στο χώρο της ιατρικής επιστήμης υλοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1995, όπου έγινε αφαίρεση του νεφρού από ζωντανό δότη, μέσω των λαπαροσκοπικών χειρουργικών μεθόδων που οδηγούν σε μία μικρή τομή και έτσι ευκολότερη ανάκαμψη για το δότη. Ακόμη αξίζει να αναφερθεί ότι το 1998, πραγματοποιήθηκε η πρώτη επιτυχημένη μεταμόσχευση χεριών με επικεφαλής τον αυστραλιανό Δρ Earl Όουεν και τον Γάλλο Δρ Ζαν-Μισέλ Dubernard, στη Λυών της Γαλλίας³.

Όπωςδήποτε σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι κυρίαρχο ρόλο στην επιβίωση της λειτουργίας των μοσχευμάτων ήταν η ανακάλυψη της κυκλοσπορίνης το 1979 από τον κ. Κωστάκη Αλκιβιάδη, πρόεδρο του Εθνικού Οργανισμού Μεταμοσχεύσεων, καθηγητή της Χειρουργικής και Μεταμόσχευσης οργάνων.

Η συγκεκριμένη ουσία χρησιμοποιήθηκε για την καταστολή του ανοσοποιητικού συστήματος, βοηθώντας την πρόληψη της απόρριψης των μοσχευμένων οργάνων βελτιώνοντας τα αποτελέσματα της μεταμόσχευσης και κατά συνέπεια να επιτρέπει στο σώμα του λήπτη να αποδέχεται το ξένο μόσχευμα χωρίς να το αποβάλλει. Ύστερα από 35 χρόνια το φάρμακο αυτό συνεχίζει να αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι των μεταμοσχεύσεων.

Έπειτα από τόσα χρόνια, στις μέρες μας η επιστήμη έχει εξελιχθεί στο χώρο των μεταμοσχεύσεων με τη χρήση της τεχνολογίας και πλέον πραγματοποιούνται μεταμοσχεύσεις πολλών οργάνων συγχρόνως, όπως: ήπατος, λεπτού εντέρου και παγκρέατος, καρδιάς και πνευμόνων κ.τ.λ.⁴

1.2 Τα ηθικά ζητήματα

Ακόμη ένα πολύ λεπτό και ευαίσθητο θέμα που έχει να κάνει με τη δωρεά οργάνων, είναι τα ηθικά ζητήματα που προκύπτουν στην κοινωνία, στον λήπτη, στην οικογένεια του λήπτη και του δότη. Όσο αφορά αυτό το τόσο ανθρώπινο και ευαίσθητο ζήτημα όπως της δωρεάς οργάνων, θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με μία

³ Βλ. Καββαδία Μ., Λυμπερή Α. και Σπηλιανάκης. (2008). Μελέτη στάσεων και προθέσεων φοιτητών Α.Ε. ως προς την δωρεά οργάνων. Α.Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Ηράκλειο.

⁴ Βλ. Καββαδία Μ., Λυμπερή Α. και Σπηλιανάκης. (2008). Μελέτη στάσεων και προθέσεων φοιτητών Α.Ε. ως προς την δωρεά οργάνων. Α.Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Ηράκλειο.

ιδιαίτερη προσοχή από τους ανθρώπους που χειρίζονται το συγκεκριμένο ζήτημα, ενώ θα πρέπει να γνωρίζουν και να έχουν εξειδικευμένες γνώσεις ώστε και η διαδικασία να γίνεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Η διαδικασία λήψης της απόφασης της οικογένειας και ο τρόπος που θα αντιμετωπίσει το γεγονός, ότι κάποιο δικό του πρόσωπο έχει πεθάνει καθώς και ότι πρέπει να μπει στη θέση για να κρίνει αν θα δωρίσει τα όργανα, έχει να κάνει με τους συναισθηματικούς και ψυχολογικούς παράγοντες που επιδρούν στην οικογένεια λόγω της συγκεκριμένης κατάστασης που πρέπει να ανταπεξέλθουν. Κάθε οικογένεια συνεπώς, έχει τη δική της ιδιαίτερη δομή, αξίες, κανόνες, και αρχές καθώς και τους δικούς της ρόλους, βάση των οποίων καθορίζεται η συμπεριφορά των μελών της.

Η περίπτωση της δωρεάς οργάνων, είναι ένα πολύ προσωπικό και ευαίσθητο ζήτημα, τόσο για την οικογένεια όσο και για το κοντινό της περιβάλλον. Το γεγονός αυτό λοιπόν, φέρει ποικίλες απόψεις μεταξύ της οικογένειας και του κοντινού περιβάλλοντος, όπου διαφοροποιούνται ως αποτέλεσμα, να υπάρχει μια σύγχυση στα μέλη της οικογένειας επηρεάζοντας έτσι την τελική της απόφαση η οποία θα πρέπει να παρθεί για το εάν τελικά θα συναινέσει ή θα αρνηθεί, κάτω από την πίεση και τις έντονες φορτισμένες συναισθηματικά συνθήκες. Όταν η οικογένεια έχει μεγάλο συναισθηματικό δέσιμο με το συγκεκριμένο άτομο, δηλαδή όσο η οικογένεια εξαρτιόταν λειτουργικά από αυτό το άτομο (π.χ. ένα γονιό που αποφάσιζε για τους υπόλοιπους) ή συναισθηματικά (π.χ. ένα παιδί), τόσο πιο δύσκολη είναι και η λήψη των αποφάσεων με αποτέλεσμα να διαταράσσεται η οικογενειακή ισορροπία. Αντίθετα στην περίπτωση που ο δότης είναι ζωντανός, αποφασίζει ο ίδιος και ενεργεί συνειδητά για τις πράξεις του, αφού έχει κατανοήσει τις ανάγκες των άλλων συνανθρώπων του και ερμηνεύει την κατάσταση ως επείγουσα για άμεση προσφορά βοήθειας.

Σημαντική συνεισφορά σε όλη αυτή τη διαδικασία έχουν και οι επαγγελματίες της υγείας, όπου ενημερώνουν και προσπαθούν με οποιοδήποτε δυνατό τρόπο να προσεγγίσουν την οικογένεια, με σκοπό την ψυχολογική υποστήριξη και την κατανόησή τους στο πρόβλημα. Επιδίωξη της ενέργειας αυτής είναι να βοηθηθεί η οικογένεια, ώστε να λειτουργήσει συλλογικά στη διαδικασία της απόφασης χωρίς να υπάρχουν συγκρούσεις, είτε αυτή αφορά στη συναίνεση είτε στην άρνηση της

συγκατάθεσης στη δωρεά, έτσι ώστε στη συνέχεια να προσαρμοστεί πιο αποτελεσματικά στην απώλεια του δικού της ανθρώπου.

Ωστόσο η εξέλιξη της ιατρικής τεχνολογίας και επιστήμης στο χώρο των μεταμοσχεύσεων, έχει φέρει αντιμέτωπους τους επαγγελματίες της υγείας, τους ασθενείς και τις οικογένειες με καινούριες αποφάσεις, επιλογές και ηθικά διλήμματα που προκύπτουν.

Το ζήτημα της δωρεάς των οργάνων από την πλευρά της κοινωνίας, είναι πολυδιάστατο διότι υφίστανται ποικίλες απόψεις και αντιλήψεις για το συγκεκριμένο ζήτημα. Ως εκ τούτου η ίδια η κοινωνία, καλείται να δώσει απαντήσεις σε ερωτήματα δύσκολα για το ζήτημα αυτό, καθώς και να προβεί σε ρυθμίσεις πολύ λεπτές που και το σεβασμό στον άνθρωπο θα πρέπει να διασφαλίσει, αλλά και το δικαίωμα στην υγεία και την ζωή προστατεύοντας έτσι την ισορροπία των ανθρώπινων σχέσεων και την προφύλαξη αυτών.

Η κοινωνία δεν είναι ακόμα έτοιμη να δεχτεί ένα απόλυτο νομικό πλαίσιο, το οποίο θα δικαιοδοτεί το κράτος να ορίζει τη δωρεά οργάνων των πολιτών του. Είναι κλειστή και κρατάει αποστάσεις απέναντι στο συγκεκριμένο ζήτημα και δεν μπορεί να αποδεχτεί εύκολα το γεγονός να δωρίζονται τα όργανα μετά το θάνατο ή και πριν, είτε γιατί δεν γνωρίζει τι είναι η δωρεά οργάνων και ποια η διαδικασία της, είτε επειδή φοβάται λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης στα άτομα που διαχειρίζονται το συγκεκριμένο θέμα, είτε δεν υπάρχει η σωστή ενημέρωση ή ακόμη και για λόγω αδιαφορίας δεν θέλουν να ασχοληθούν⁵.

1.3 Οι θρησκευτικές αντιλήψεις

Από την πλευρά της εκκλησίας το ζήτημα της δωρεάς των οργάνων, είναι περίπλοκο διότι οι στάσεις και οι απόψεις είναι ποικίλες και διαφοροποιούνται ανάλογα με τη θεολογική προσέγγιση που ακολουθεί η κάθε θρησκεία. Οι περισσότερες θρησκείες, δύσκολα μπορούν να δεχτούν και να κατανοήσουν την επιστήμη και τη διείδυσή της σε μεταφυσικούς χώρους.

Κάθε θρησκεία είναι αντίθετη στη παραμόρφωση και στη βεβήλωση του σώματος και ενάντια στο να αφαιρούνται τα όργανα όταν το άτομο είναι εγκεφαλικά

⁵ Βλ. Μπελλάλη Θ., Παπαδάτου Δ. (2002). << Πρότυπα της διαδικασίας λήψης αποφάσεων για δωρεά οργάνων εγκεφαλικά νεκρού ατόμου>>. Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής 19 (1):40-50.

νεκρό, καθώς πιστεύουν ότι δεν έχει πεθάνει στην πραγματικότητα δηλαδή δεν υπάρχει χωρισμός της ψυχής από το σώμα. Πάρα ταύτα η εκκλησία αποδέχεται τη δωρεά ως θεάρεστη πράξη και προσφορά αγάπης προς τον συνάνθρωπο, εφόσον πρόκειται να σωθεί μια ζωή, όταν όμως δεν βρίσκεται σε κίνδυνο η ζωή στην περίπτωση του ζώντα δότη⁶.

Πιο συγκεκριμένα η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, παίρνει θέση για πρώτη φορά στο θέμα των μεταμοσχεύσεων κατά τη συνεδρία της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, με επίσημο κείμενο στις 7 Οκτωβρίου το 1999. Στο κείμενο αυτό, παρουσιάζονται οι γενικές και ειδικές αρχές που διέπουν τον προβληματισμό της Εκκλησίας σχετικά με τις μεταμοσχεύσεις. Το γεγονός του θανάτου, εκτός από το ιατρικό κομμάτι που συνδέεται έχει συναισθηματική, προσωπική και μεταφυσική διάσταση που αφορά ιδιαίτερα τις θρησκείες.

Αναλυτικότερα, θα γίνει μία αναφορά όσο αφορά την στάση που έχουν οι θρησκείες ανά τον κόσμο γύρω από τις μεταμοσχεύσεις:

Ιουδαϊσμός: Σύμφωνα με τον Ιουδαϊκό νόμο επιτρέπεται η λήψη οργάνων από έναν άνθρωπο σε άλλον, εφόσον κάτι τέτοιο δεν επισπεύδει το θάνατο του δότη και γίνεται με σεβασμό στο ανθρώπινο σώμα. Γενικά, η ιουδαϊκή θρησκεία ενθαρρύνει τις μεταμοσχεύσεις. Παρόλα αυτά, δεν υπάρχει μία εγκύκλιος γενικής ισχύος δεσμευτική για όλους τους Εβραίους.

Ισλάμ: Ο Ισλαμισμός γενικά απαγορεύει κάθε χρήση του νεκρού σώματος ακόμη και των ζώων. Εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση κατά την οποία με τον τρόπο αυτό σώζεται μία άλλη ζωή που κινδυνεύει. Έτσι το 1986 το Συμβούλιο της Ισλαμικής Νομικής Ακαδημίας στην 3η Συνέλευσή του στο Αμάν της Ιορδανίας, αποδέχτηκε τον εγκεφαλικό θάνατο και υιοθέτησε ως κριτήρια διαγνώσεώς τους τα προτεινόμενα από την Αμερικάνικη Ακαδημία Νευρολογίας. Σύμφωνα με το Κοράνιο, και πιο συγκεκριμένα με τον Ισλαμικό Κώδικα Ηθικής, οι μεταμοσχεύσεις επιτρέπονται με την προϋπόθεση ότι υπάρχει συναίνεση του δότη, ευγενής πρόθεση, σεβασμός του ατόμου και του γεγονότος του θανάτου και σαφής αίσθηση ότι όλοι και όλα ανήκουν στον θεό.

⁶ Βλ. www.egolpion.com, www.ecclesia.gr

Ινδουισμός: Στην Ινδουιστική σκέψη δεν υπάρχουν γενικά αποδεκτές ηθικές αρχές. Αυτό όμως που έχει σημασία είναι να παραμένουν ανόθευτες οι διδασκαλίες της μετενσάρκωσης, του ντάρμα και του κάρμα. Ντάρμα είναι το καθήκον, η δικαιοσύνη και η θρησκεία. Ως υπέρτατο ντάρμα ορίζεται η αναγνώριση της αλήθειας στην καρδιά. Το κάρμα αντιστοιχεί στο νόμο αιτίας και αιτιατού, καταδεικνύει τον προορισμό κάποιου ατόμου, όπως αυτός προσδιορίζεται από πράξεις του παρελθόντος ή από άλλες ζωές (μετενσάρκωση). Επειδή η Ινδουιστική θρησκεία στηρίζεται στο νόμο του κάρμα και τη μετενσάρκωση, η ιδέα των μεταμοσχεύσεων δεν είναι μόνο αποδεκτή αλλά και απόλυτα συμβατή με τη διδασκαλία του.

Βουδισμός: Η Βουδιστική φιλοσοφία δέχεται τη δωρεά μέρους ή και ολόκληρου του σώματος ζώντος ή νεκρού ως πράξη γενναιοδωρίας και συμπόνιας. Η προσφορά είναι αληθινή και αγνή, όταν είναι ξένη προς κάθε σκέψη ανταπόδοσης. Ο προσφορών πρέπει να ξεχνά και τον ευεργετούμενο και την πράξη της προσφοράς καθαυτή.

Μάρτυρες του Ιεχωβά: Η δωρεά είναι ένα θέμα μεμονωμένης συνείδησης, με την προϋπόθεση ότι όλα τα όργανα και οι ιστοί στραγγίζονται εντελώς του αίματος.

Η αντιμετώπιση των μεταμοσχεύσεων από την Ορθόδοξη εκκλησιαστική πλευρά:

Σύμφωνα με την εισήγηση του Μητροπολίτη Ναύπακτου Ιερόθεου, η οποία είναι δημοσιευμένη ύστερα από την ανάθεση της επεξεργασίας του θέματος των μεταμοσχεύσεων στον ίδιο, από την Ιερά Σύνοδο, τον Μακαριότατο Πρόεδρο και τον εκλιπόν τότε Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και Πάσης Ελλάδος κ. Χριστόδουλο, παρουσιάζονται τα διάφορα επίπεδα στα οποία αντιμετωπίζεται το θέμα.

Το προγενέστερο στάδιο είναι το αλτρουιστικό και το ψυχολογικό. Θεωρείται ότι η αγάπη για τους άλλους ανθρώπους, πρέπει να οδηγεί στην προσφορά των οργάνων του σώματος για να ζήσει κάποιος άλλος συνάνθρωπος που υποφέρει. Ακόμη, το γεγονός το να αισθάνεται κανείς ότι π.χ. τα μάτια του παιδιού του βρίσκονται σε κάποιον άλλον άνθρωπο και να μπορεί σε αυτόν να βλέπει τη συνέχεια της ζωής του παιδιού του, είναι ασφαλώς ψυχολογικό γεγονός που μπορεί να δικαιολογεί την προσφορά μοσχευμάτων σε άλλους ανθρώπους⁷.

⁷ Βλ. Καββαδία Μ., Λυμπερή Α. και Σπηλιανάκης. (2008). Μελέτη στάσεων και προθέσεων φοιτητών Α.Ε. ως προς την δωρεά οργάνων. Α.Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Ηράκλειο

Η προσφορά των οργάνων, ασφαλώς λύει κοινωνικά προβλήματα και αντιμετωπίζει διάφορες κοινωνικές πλευρές από την μεριά του λήπτη. Όταν βρίσκεται ένας δότης και προσφέρεται η δυνατότητα να ζήσει ο ασθενής, αλλά και να ηρεμίσουν τα άλλα μέλη της οικογένειας, τότε γίνεται αντιληπτή η αξία της προσφοράς.

Το κύριο επίπεδο αντιμετώπισης του προβλήματος των μεταμοσχεύσεων, είναι το θεολογικό κι αυτό ενδιαφέρει περισσότερο από όλα την Εκκλησία. Εδώ υπάγεται και η ουσιαστικότερη προσφορά της Εκκλησίας, πάνω στο θέμα αυτό μπαίνουν κάποια ερωτήματα εξετάζοντας, τι είναι η ζωή και ο θάνατος, τι είναι το πρόσωπο και οι σχέσεις του με τον Θεό και τους ανθρώπους, ποια η σχέση της ψυχής με το σώμα, τι σχέση υπάρχει μεταξύ του νου και του λόγου, ποιες οι δυνατότητες της ελευθερίας του ανθρώπου, ο άνθρωπος είναι ανεξάρτητη και αυτοπροσδιοριζόμενη ύπαρξη ή είναι μια εξαρτημένη και προσδιορισμένη δεδομένη ύπαρξη, πως προσδιορίζεται η αγάπη και η σωτηρία κ.λ.π.

Η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία αντιμετωπίζει τις μεταμοσχεύσεις με ιδιαίτερη κατανόηση και θεωρεί ότι:

Η δωρεά οργάνων από εγκεφαλικά νεκρούς δότες, καθώς και η συνειδητή απόφαση του υγιούς ανθρώπου, να προσφέρει κάποιο όργανο του εις πάσχοντα συνάνθρωπό του, θεωρείται ως πράξη φιλαλληλίας και αγάπης, καθώς δείχνει ότι είναι σύμφωνη με την διδασκαλία και το φρόνιμα της Εκκλησίας.

Κλείνοντας το θέμα της δωρεάς οργάνων, από την πλευρά της Εκκλησίας αυτό που διευκρινίζεται, είναι ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος δεν έχει λάβει ουσιαστική θέση σαν σύνολο για το ζήτημα των μεταμοσχεύσεων. Έτσι ως εκ τούτου η μέχρι τώρα στάση της δεν είναι ούτε προτρεπτική, ούτε αποτρεπτική αλλά επιτρεπτική⁸.

⁸ Βλ. www.egolpion.com

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ

2.1 Η οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η εφαρμογή της στην Ελληνική πραγματικότητα

Σύμφωνα με την οδηγία 2010/45/Ε.Ε. του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και συμβουλίου της 7ης Ιουλίου του 2010 σχετικά με τα πρότυπα ποιότητας και ασφάλειας των ανθρωπίνων οργάνων που προσδιορίζονται για μεταμόσχευση, η Ε.Ε. κατεύθυνε τις χώρες-μέλη της έτσι ώστε να έχουν ίδια διαδικασία σε βασικά σημεία της δωρεάς οργάνων με στόχο να βελτιώσει τα πρότυπα ποιότητας και ασφάλειας για να διευκολυνθεί η ανταλλαγή οργάνων μεταξύ των χωρών-μελών της⁹, άρα και της Ελλάδας. Πέρα λοιπόν από το κύριο αυτό μέλημα της το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θέλησε μέσα από την συγκεκριμένη οδηγία να εξαλείψει το εμπόριο οργάνων -ένα φαινόμενο μάστιγα παγκοσμίως- δίνοντας άδειες σε κέντρα μεταμόσχευσης και καθιερώνοντας ένα σύστημα ιχνηλασίας δηλαδή ένα σύστημα το οποίο θα έχει την ικανότητα να εντοπίζει και να ταυτοποιεί το εν δυνάμει μεταμοσχευθέν όργανο σε κάθε στάδιο της αλυσίδας από την δωρεά έως την μεταμόσχευση ή την αποβολή του.

Συγκεκριμένα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατεύθυνε τις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να δίνουν άδεια λειτουργίας στα κέντρα μεταμοσχεύσεων ύστερα από τήρηση συγκεκριμένων προϋποθέσεων όπως να υπάρχουν οι κατάλληλες εγκαταστάσεις για μία τέτοια υψίστου σημασίας χειρουργική πράξη, ειδικευμένο και καταρτισμένο προσωπικό και σαφώς και τα κατάλληλα υλικά και εργαλεία, ενώ το προσωπικό δεν αναφέρεται μόνο στους επαγγελματίες υγείας που σχετίζονται άμεσα με την χειρουργική πράξη δηλαδή στους ιατρούς και στους νοσηλευτές αλλά και σε εκείνους που σχετίζονται έμμεσα δηλαδή σε αυτούς που εργάζονται στα μητρώα μεταμοσχεύσεων, σε αυτούς που ελέγχουν, συντηρούν και μεταφέρουν το υποψήφιο μεταμοσχευθέν όργανο. Επιπλέον η οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ξεκαθάρισε πως η συγκεκριμένη πράξη είναι άνευ αμοιβής και να στηρίζεται στον εθελοντισμό.

⁹ Βλ. [Eur-lex.europa.eu](http://eur-lex.europa.eu)

Ένα ακόμη βασικό κομμάτι πάνω στο οποίο έδωσε κατευθύνσεις ήταν αυτό του θεράποντα ιατρού ο οποίος θα πρέπει να δίνει βαρύτητα στην προμεταμοσχευτική αξιολόγηση των εν δυνάμει δωτών ώστε να είναι σε θέση να προσδιορίσει επ' ακριβώς τους κινδύνους και τα οφέλη που θα προκύψουν τόσο στον υποψήφιο δότη όσο και στον υποψήφιο λήπτη, μετά αλλά και κατά την διάρκεια της μεταμόσχευσης. Εκτενέστερα ο θεράπων ιατρός καλείται ως ο υπεύθυνος για να ενημερώνει τις δύο πλευρές καθ' όλη την διάρκεια της δωρεάς, να εξετάζει το ιατρικό ιστορικό, να υποβάλλει και να επιβάλλει τις κατάλληλες ιατρικές εξετάσεις και τέλος να λαμβάνει την συναίνεση και των δύο. Ενώ όσο αφορά θανάτων υποψήφιο δότη θα πρέπει ο θάνατος να πιστοποιείται σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις.

Τέλος όσο αφορά την οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ζήτησε από τα κράτη-μέλη της να υφίστανται αυστηροί κανόνες μέτρων ασφαλείας έτσι ώστε να προστατεύονται τα στοιχεία δωτών και ληπτών, να απαγορεύεται η επεξεργασία τους και να μην αποκαλύπτεται ποτέ η ταυτότητα της πλευράς του δότη στην πλευρά του λήπτη και το αντίστροφο. Συνεπώς από όλα τα παραπάνω η Ε.Ε. στόχευε στο να θεσπιστεί η συνεργασία μεταξύ των υπεύθυνων φορέων του κάθε μέλους της ενώ ξεκαθάρισε πως πρέπει να θεσπιστούν κανόνες και κυρώσεις για τους παραβάτες των παραπάνω.

Όσο αφορά την Ελλάδα λοιπόν και σύμφωνα με τα παραπάνω ως κράτος-μέλος της Ε.Ε. ψήφισε και έκδωσε ένα χρόνο αργότερα από την οδηγία και συγκεκριμένα στις 27 Ιουνίου του 2011 νόμο-πλαίσιο πλήρως προσαρμοσμένο στα πρότυπα της οδηγίας του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και συμβουλίου. Συγκεκριμένα σύμφωνα με τον νόμο υπ' αριθμών 3984 περί δωρεάς και μεταμόσχευση οργάνων και άλλες διατάξεις για την ελληνική κοινωνία ισχύουν τα εξής: Όσο αφορά την ποιότητα και την ασφάλεια τόσο στα μοσχεύματα όσο στην διαδικασία και στους οργανισμούς αφαίρεσης ο νομοθέτης έχει καταγράψει στο κεφάλαιο Γ' τους τρόπους με τους οποίους νομοθετικά θα επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα σε όλα τα στάδια από την δωρεά έως την μεταμόσχευση ή ακόμα και της αποβολής του οργάνου από τον οργανισμό του λήπτη. Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 12 γίνεται σαφή από τον νομοθέτη πως όλα τα στάδια της αλυσίδας θα πρέπει να διέπονται από ποιότητα και

από ασφάλεια η οποία θα αφορά τόσο τους άμεσα εμπλεκόμενους με την δωρεά οργάνων τόσο και τους έμμεσα εμπλεκόμενους¹⁰.

Όσο αφορά τις άδειες στους οργανισμούς αφαίρεσης στο άρθρο 13 γίνεται ξεκάθαρο πως η άδεια θα χορηγείται ύστερα από έλεγχο όπου θα πιστοποιείται πως ο οργανισμός αφαίρεσης τηρεί τις προϋποθέσεις στις εγκαταστάσεις, στο προσωπικό, στον εξοπλισμό, στην οργάνωση και σε όλα τα θέματα που σχετίζονται με την δωρεά. Η άδεια θα δίνεται από τον Υπουργό Υγείας, θα ισχύει για 3 έτη και θα μπορεί να ανανεωθεί με την ίδια διαδικασία¹¹. Σαφώς το υγειονομικό προσωπικό και οι επαγγελματίες υγείας διαδραματίζουν τον σπουδαιότερο ρόλο σε όλη την αλυσίδα της δωρεάς με αποτέλεσμα ο νομοθέτης να ορίσει στο άρθρο 18 τα κριτήρια με τα οποία θα πρέπει να επιλεγθούν οι επαγγελματίες για μία τέτοια ενέργεια. Συγκεκριμένα το υγειονομικό προσωπικό θα πρέπει να είναι κατάλληλα εκπαιδευμένο για όλες τις πιθανές εκβάσεις, ικανό και αξιόπιστο¹². Σαφέστατα το μεγαλύτερο βάρος για μία τέτοια χειρουργική πράξη πέφτει στον συντονιστή μεταμοσχεύσεων ο οποίος θα πρέπει να έχει πιστοποιητικό ειδικής εκπαίδευσης το οποίο χορηγείται από τον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων. Ένας ακόμη επαγγελματίας του οποίου η διαδικασία που θα εκτελέσει ορίζεται από το νόμο είναι αυτού του θερμάπων ιατρού, ο οποίος σαφώς έχει την σχετική ειδικότητα, που καλείται να ενημερώσει τον υποψήφιο δότη και λήπτη για τις επιπτώσεις και μη της δωρεάς. Έτσι στο άρθρο 7 γίνεται σαφέστατο πως ο ιατρός θα πρέπει να ενημερώσει και τις δύο πλευρές είτε το επιθυμούν είτε όχι. Επιπλέον στο άρθρο 10 ο νομοθέτης προστατεύει την ανωνυμία των δύο πλευρών ενώ στο άρθρο 5 ξεκαθαρίζεται πως η δωρεά είναι μία πράξη εθελοντικού χαρακτήρα και χωρίς αμοιβή σύμφωνα και με τις οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, συγκεκριμένα:

<< Απαγορεύεται η λήψη οποιουδήποτε οικονομικού ανταλλάγματος από τον δότη, πριν ή μετά την αφαίρεση του οργάνου, η χορήγηση οικονομικού

¹⁰ Βλ. Φ.Ε.Κ. Τ' Α' ΑΡ.Φ. 150 : 'Νομος υπ' αριθμ. 3984 Δωρεά και μεταμόσχευση οργάνων και άλλες διατάξεις Κεφάλαιο Γ' Ποιότητα και ασφάλεια των οργάνων, άρθρο 12 (πλαίσιο ποιότητας και ασφάλειας)

¹¹ Βλ. Φ.Ε.Κ. Τ' Α' ΑΡ.Φ. 150 : 'Νομος υπ' αριθμ. 3984 Δωρεά και μεταμόσχευση οργάνων και άλλες διατάξεις Κεφάλαιο Γ' Ποιότητα και ασφάλεια των οργάνων, άρθρο 13 (Οργανισμοί αφαίρεσης)

¹² Βλ. Φ.Ε.Κ. Τ' Α' ΑΡ.Φ. 150 : 'Νομος υπ' αριθμ. 3984 Δωρεά και μεταμόσχευση οργάνων και άλλες διατάξεις' Κεφάλαιο Γ' Ποιότητα και ασφάλεια των οργάνων, άρθρο 18 (Υγειονομικό προσωπικό)

ανταλλάγματος από τον λήπτη του οργάνου ή την οικογένεια του στον δότη ή στην οικογένειά του ή στους ιατρούς ή άλλους επαγγελματίες υγείας που συμμετέχουν στην αλυσίδα από την αφαίρεση του οργάνου έως την μεταμόσχευση»¹³.

2.2 Εθνικός Οργανισμός Μεταμοσχεύσεων

Για να υλοποιηθούν τα παραπάνω πρέπει να υφίσταται ο κατάλληλος μηχανισμός. Έτσι όσο αφορά την ιχνηλασιμότητα των οργάνων ο νομοθέτης στο άρθρο 20 ορίζει πως <<μόνο ο ιατρός ή η ιατρική ομάδα που αναλαμβάνει την περίθαλψη του δότη και του λήπτη θα έχει την δυνατότητα πρόσβασης στις πληροφορίες που εξασφαλίζουν την ιχνηλασιμότητα των οργάνων>>¹⁴, ενώ οι Οργανισμοί Αφαίρεσης θα διατηρούν αρχείο το οποίο θα αποστέλλουν στον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων.

Επιπρόσθετα στο άρθρο 35 κεφάλαιο ΣΤ' ορίζονται οι κυρώσεις που θα ασκηθούν στους παραβάτες του νόμου οι οποίοι είτε θα χρηματιστούν είτε θα παρακωλύσουν την διαδικασία με αποτέλεσμα να καταβάλουν χρηματικά ποσά ή ανάλογα την παράβασή τους να τιμωρηθούν με φυλάκιση. Ενώ τέλος στα άρθρα 29 και 30 του Κεφαλαίου Ε' ορίζονται οι προϋποθέσεις με τις οποίες θα γίνεται ανταλλαγή οργάνων με τρίτες αλλά και με χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου το βασικό κριτήριο είναι να τηρούνται ίδιες προϋποθέσεις ποιότητας και ασφάλειας.

Για την επίτευξη των παραπάνω όσο αφορά την Ελλάδα το βάρος του τομέα των μεταμοσχεύσεων καθότι μέγιστης σημασίας και διαχείρισης από τους κατάλληλους φορείς δεν θα μπορούσε να πέσει όλο στο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με αποτέλεσμα στο άρθρο 24 του κεφαλαίου Δ' του νόμου υπ' αριθμ. 3984 να ορίζει ως κύριο υπεύθυνο υπό την εποπτεία φυσικά του υπουργείου τον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων. Συγκεκριμένα ο Ε.Ο.Μ. έχει ως σκοπό να χαράσσει και να υλοποιεί εθνική πολιτική στον τομέα των μεταμοσχεύσεων¹⁵. Επιπλέον είναι υπεύθυνος να:

¹³ Βλ. Φ.Ε.Κ. Τ' Α' ΑΡ.Φ. 150 : 'Νομος υπ' αριθμ. 3984 Δωρεά και μεταμόσχευση οργάνων και άλλες διατάξεις' Κεφάλαιο Α' Αντικείμενο, πεδίο εφαρμογής και ορισμοί, άρθρο 5 (Απαγόρευση ανταλλάγματος)

¹⁴ Βλ. Φ.Ε.Κ. Τ' Α' ΑΡ.Φ. 150 : 'Νομος υπ' αριθμ. 3984 Δωρεά και μεταμόσχευση οργάνων και άλλες διατάξεις', Κεφάλαιο Γ' Ποιότητα και ασφάλεια των οργάνων, άρθρο 20 (Ιχνηλασιμότητα)

- Διατηρεί αρχείο με τα άτομα τα οποία έχουν δηλώσει με υπεύθυνη δήλωση πως δεν επιθυμούν να γίνουν δωρητές οργάνων μετά τον θάνατό τους
- Χορηγεί, ανανεώνει και να ανακαλεί άδειες σε οργανισμούς αφαίρεσης και μονάδες μεταμόσχευσης
- Εισάγει τις προϋποθέσεις χορήγησης άδειας
- Ελέγχει τους οργανισμούς αφαίρεσης και τις μονάδες μεταμόσχευσης αν τηρούν τις προϋποθέσεις ή εάν μετά από παρατήρηση έχουν συμμορφωθεί προς αυτές καθώς και να αξιολογεί ετησίως τον τρόπο λειτουργίας τους
- Εφαρμόζει το σύστημα υποβολής και διαχείρισης ανεπιθύμητων συμβάντων σε όλη την διάρκεια της δωρεάς τόσο προεγχειρητικά, εγχειρητικά όσο και μετεγχειρητικά και για τον λήπτη και για δότη
- Παρέχει καθοδήγηση σε όλους τους φορείς που εμπλέκονται σε κάθε στάδιο της αλυσίδας της δωρεάς οργάνων
- Επιβλέπει τις ανταλλαγές οργάνων με άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και με τρίτες χώρες
- Τηρεί αρχείο με τις εκβάσεις της κάθε μεταμόσχευσης που πραγματοποιείται καθώς και αριθμητικά και ποσοτικά στοιχεία των δωρεών αλλά και αρχείο με την ποιότητα ζωής των μεταμοσχευμένων ασθενών τόσο πριν την μεταμόσχευση τόσο και μετά.

Τέλος το Υ.Υ.Κ.Α. είναι υπεύθυνο να υποβάλει ανά τριετία έκθεση προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τις δραστηριότητες και την πείρα που αποκτήθηκε μέσα από αυτές ύστερα από την εφαρμογή των διατάξεων του νόμου υπ' αριθμ. 3984 «Δωρεά και μεταμόσχευση οργάνων και άλλες διατάξεις»

¹⁵ Βλ. Φ.Ε.Κ. Τ' Α' ΑΡ.Φ. 150 : 'Νομος υπ' αριθμ. 3984 Δωρεά και μεταμόσχευση οργάνων και άλλες διατάξεις', Κεφάλαιο Δ' Υποχρεώσεις των αρμόδιων αρχών, άρθρο 24 (Εθνικός οργανισμός Μεταμοσχεύσεων)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΩΡΕΑΣ ΟΡΓΑΝΩΝ

3.1 Ο υποψήφιος δότης και ο υποψήφιος λήπτης

Η δωρεά οργάνων είναι μία χειρουργική πράξη που χρήζει ύψιστης προσοχής από τους επαγγελματίες υγείας που εμπλέκονται καθώς και ακρίβεια για το καθετί γύρω από αυτή ενώ 3 είναι οι πλευρές που την απαρτίζουν. Οι επαγγελματίες υγείας, ο λήπτης και ο δότης.

Οι επαγγελματίες υγείας απαρτίζονται από έμπειρο, κατάλληλο, ειδικευμένο προσωπικό, που ανήκουν σε μονάδα μεταμόσχευσης ενώ πέρα από τους ιατρούς και τους νοσηλευτές ιδιαίτερο και καταλυτικό ρόλο διαδραματίζει ο συντονιστής μεταμοσχεύσεων, ο οποίος απαραίτητα πρέπει να κατέχει πτυχίο ιατρικής ή νοσηλευτικής ακόμη και επισκεπτών υγείας και κοινωνικής εργασίας αλλά να διαθέτει απαραίτητα πιστοποιητικό ειδικής εκπαίδευσης από τον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων¹⁶. Σε τέτοιου είδους όμως διαδικασίες τα μέρη που απασχολούν είναι ο υποψήφιος λήπτης και ο υποψήφιος δότης.

Η διαδικασία λοιπόν ξεκινάει από την στιγμή που ο θεράπων ιατρός του ασθενή κρίνει και θεωρήσει πιστοποιημένα πως η μόνη λύση για την ίαση του ασθενούς ή για την ποιοτική παράταση ζωής του είναι η μεταμόσχευση οργάνου. Έτσι αυτόματα γίνεται η εγγραφή του στο Εθνικό Μητρώο Μεταμοσχεύσεων αντιμετωπίζοντας ίδια μεταχείριση με τους υπόλοιπους εγγεγραμμένους υποψήφιους λήπτες, κατατάσσεται λοιπόν σε μία λίστα αναμονής η οποία διαμορφώνεται με βάση ιατρικά δεδομένα, τα οποία μοριοδοτούν τους υποψήφιους λήπτες.

Τα κριτήρια¹⁷ για την κατάταξη στο Εθνικό Μητρώο Μεταμοσχεύσεων είναι:

- Το είδος του οργάνου που χρήζει μεταμόσχευσης
- Το στάδιο της νόσου του υποψήφιου λήπτη
- Η ομάδα αίματος του
- Η ηλικία

¹⁶ Βλ. Φ.Ε.Κ. Τ' Α' ΑΡ.Φ. 150 : "Νομος υπ' αριθμ. 3984 Δωρεά και μεταμόσχευση οργάνων και άλλες διατάξεις" Κεφάλαιο Γ' Ποιότητα και ασφάλεια των οργάνων, άρθρο 18 (Υγειονομικό προσωπικό)

¹⁷ Βλ. "Νομος υπ' αριθμ. 3984 Δωρεά και μεταμόσχευση οργάνων και άλλες διατάξεις" Κεφάλαιο Γ' Ποιότητα και ασφάλεια των οργάνων, άρθρο 19 (Υποψήφιοι λήπτες)

- Το βάρος
- Το ιατρικό ιστορικό
- Το καταπόσον είναι επείγον η επέμβαση

Σε περίπτωση που υπάρξει ισοψηφία υποψήφιων ληπτών και βρεθεί συμβατός δότης τότε το μόσχευμα καταλήγει σε αυτόν που είναι πιο κοντά γεωγραφικά, Ενώ κάθε υποψήφιος λήπτης έχει το δικαίωμα να γνωρίζει την σειρά κατάταξης του στο Εθνικό Μητρώο Μεταμοσχεύσεων.

Τέλος όταν βρεθεί ο υποψήφιος δότης, ο λήπτης ενημερώνεται για τις πιθανές επιπτώσεις στην υγεία του, για τις πιθανότητες επιτυχίας της επέμβασης, για την πιθανότητα του άμεσου θανάτου, την αγωγή που θα πρέπει να ακολουθήσει μετά την επέμβαση καθώς και το προσδόκιμο επιβίωσης του. Όταν ο υποψήφιος λήπτης συμφωνήσει με τα παραπάνω υπογράφει το σχετικό έγγραφο παρουσία δευτέρου ιατρού πέρα από αυτό που θα πραγματοποιήσει την μεταμόσχευση και συνυπογράφει και εκείνος.

Για τον υποψήφιο δότη υφίστανται δύο κατηγορίες. Μία που αφορά τον θανάτων δότη και μία που αφορά τον ζώντα δότη. Όσο αφορά τον θανάτων δότη μπορούν να δωριστούν τα όργανα του με δεδομένου ότι σύμφωνα με τον νόμο υπ' αριθμό 3984 του 2011 που ψήφισε η Ελληνική βουλή είναι όλοι υποψήφιοι δότες, όταν ένα άτομο διαγνωσθεί εγκεφαλικά νεκρό δηλαδή ο εγκέφαλος του να έχει υποστεί μη αναστρέψιμη βλάβη. Για τον ζώντα δότη υπάρχει περιορισμός στο άτομο το οποίο επιθυμεί να γίνει η δωρεά οργάνου του¹⁸.

- Συγκεκριμένα επιτρέπεται μόνο να γίνει μεταμόσχευση σε:
- Σύζυγο
- Σε ασθενή που συνδέεται με σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης (άνω των 3 ετών)
- Σε συγγενή έως και 4ου βαθμού εξ' αίματος
- Σε συγγενή έως και 2ου βαθμού εξ' αγχιστείας
- Σε άτομο που έχει προσωπική σχέση και συνδέεται συναισθηματικά

Ενώ ο υποψήφιος δότης υπογράφει για τα παραπάνω καθώς και για την επιθυμία του με το γνήσιο της υπογραφής του και μπορεί να ανακαλέσει την

¹⁸ Βλ. "Νομος υπ' αριθμ. 3984 Δωρεά και μεταμόσχευση οργάνων και άλλες διατάξεις" Κεφάλαιο Β' Γενικές αρχές- προϋποθέσεις δωρεάς οργάνων, άρθρο 8 (Αφαίρεση οργάνων από ζώντα δότη)

απόφαση του ακόμη και λίγο πριν την επέμβασή με οποιονδήποτε τρόπο. Ένας υποψήφιος δότης όμως που συνδέεται συναισθηματικά με έναν υποψήφιο λήπτη αγνοεί η δεν δίνει την πρέπουσα σημασία σε ορισμένους παραμέτρους για την απόφαση που παίρνει. Πριν λοιπόν την οριστική συγκατάθεσή του ο ιατρός που θα προβεί στην επέμβαση καλείτε να ενημερώσει τον υποψήφιο δότη για τις επιπτώσεις που πιθανότατα θα έχει στην υγεία του.

Η ενημέρωση πρέπει να είναι πλήρης, συστηματική και να γνωστοποιείτε στον υποψήφιο λήπτη τι πρόκειται να συμβεί στην υγεία του μετά την επέμβαση σε περιπτώσεις όπως: να του συμβεί στο μέλλον κάποιο ατύχημα, να καταπονηθεί ο οργανισμός του, αλλά και οι παροδικές επιπτώσεις που θα έχει όπως: κόπωση, πόνος. Σαφώς η παραπάνω ενημέρωση από υποψήφιους δότες που συνδέονται συναισθηματικά με τους υποψήφιους λήπτες θεωρείτε περιττό κομμάτι της διαδικασίας και προσπαθεί να αποφευχθεί για να μην αλλάξουν γνώμη. Όμως η νομοθεσία δεν επιτρέπει κάτι τέτοιο και θέτει ως προϋπόθεση ο υποψήφιος δότης να έχει σώας τας φρενός, να ενημερώνεται ακόμα και αναγκαστικά να συναινεί υπογράφοντας και εκείνος τα κατάλληλα έγγραφα όπως ο υποψήφιος λήπτης με την παρουσία άλλου ιατρού πέρα από αυτόν που θα προβεί στην επέμβαση, ενώ θα πρέπει να μπορεί να αντιληφθεί πώς η δωρεά οργάνου του προς το πρόσωπο του οικείου περιβάλλοντός του αν και είναι η μόνη του ελπίδα για ίαση δεν σημαίνει πως θα φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Τα παραπάνω αφορούν τους ενήλικους υποψήφιους δότες καθώς για τους ανήλικους υποψήφιους δότες τα πράγματα είναι διαφορετικά. Καταρχάς για ζώντα ανήλικο πιθανό δότη η μόνη αφαίρεση που επιτρέπεται είναι ο μυελός των οστών με λήπτη αδερφό η αδερφή του και με προϋπόθεση πως οι ενήλικοι του οικείου περιβάλλοντος δεν κρίθηκαν συμβατοί. Ενώ όσο αφορά τους νεκρούς ανήλικους υποψήφιους δότες την απόφαση για μία τέτοια πράξη παίρνει το οικείο περιβάλλον του ύστερα από την ενημέρωση του ιατρού για την δωρεά οργάνων έτσι ώστε να συναινέσει και να αρχίσει η διαδικασία της μεταμόσχευσης.

Η συγκεκριμένη επέμβαση είναι πολύωρη και πολυδάπανη ανάλογα φυσικά και το ζωτικό όργανο, την σοβαρότητα της κατάστασης και συνθήκες όπως αν το συμβατό όργανο είναι κοντά στον υποψήφιο λήπτη ή σε ποια μονάδα μεταμόσχευσης θα γίνει η επέμβαση. Οι δότες, οι λήπτες, οι συγγενείς αλλά και το ιατρικό καθώς και

το νοσηλευτικό προσωπικό δεν λαμβάνουν καμία απολύτως χρηματική απολαβή. Οι δαπάνες “βαραίνουν” τον ασφαλιστικό φορέα του λήπτη, ενώ εάν είναι ανασφάλιστος καλύπτονται από ειδική πίστωση που εγγράφεται στον προϋπολογισμό του Υ.Υ.Κ.Α. κάθε έτος σε ειδικό κωδικό και αριθμό ενώ εάν υπάρξει επιπλοκή στην επέμβαση ή κατά την προετοιμασία της, είτε στον λήπτη είτε στον ζώντα δότη, με αποτέλεσμα να εμφανιστεί αναπηρία η ακόμη και θάνατος τότε το Υ.Υ.Κ.Α. είναι υπεύθυνο να αποζημιώσει τους δικαιούχους. Τέλος να ενημερωθούν για την δωρεά οργάνων από τον Ε.Ο.Μ. είτε από φορείς των υπηρεσιών υγείας οποιαδήποτε στιγμή θελήσουν. Η διαδικασία αξιολογείται ως εύκολη χωρίς τεράστια γραφειοκρατία και αρκετά αξιοκρατική.

3.2 Ο εγκεφαλικός θάνατος

Σαφώς μεγαλύτερη προσοχή απαιτείται όταν ο δότης κρίνεται ως εγκεφαλικά νεκρός διότι είναι μία έννοια η οποία δεν βρίσκει σύμφωνους πολλές φορές τους οικείους του εν δυνάμει δότη, έτσι υφίσταται μία διαδικασία η οποία εκτελείται πλήρως από το ιατρικό προσωπικό έτσι ώστε να είναι όλοι βέβαιοι για την μη αντιστρεψιμότητα της κατάστασης. Συγκεκριμένα και όταν το άτομο βρίσκεται σε εγκεφαλικό θάνατο δηλαδή βρίσκεται σε μηχανική υποστήριξη η οποία όταν σταματήσει οι αναπνοές και οι χτύποι της καρδιάς σταματούν και κατά την διάρκεια της ζωής του δεν είχε εκφράσει εγγράφως στον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων την αντίθεσή του, όπου τηρείται αρχείο με τους πολίτες που δεν επιθυμούν να γίνουν δότες ύστερα από τον θάνατο τους και πρόσβαση έχουν μόνο οι υπάλληλοι του Ε.Ο.Μ. και των Συντονισμών Μεταμοσχεύσεων ξεκινά η διαδικασία μεταμόσχευσης. Για να διαγνωστεί όμως έγκυρα και αποδεδειγμένα ο εγκεφαλικός θάνατος τρεις γιατροί ο θεράπων ιατρός του, ο αναισθησιολόγος και ο νευρολόγος ή νευροχειρουργός διενεργούν ιατρικά test .Αρχικά οι γιατροί εξετάζουν την κατάσταση του ασθενούς και τον λόγο που οδηγήθηκε σε αυτή την κατάσταση έτσι ώστε να αποκλείσουν την αναστρέψιμη κατάσταση ενώ στην συνέχεια διαπιστώνουν την απώλεια λειτουργίας του εγκεφαλικού στελέχους με επιπλέον κλινικές δοκιμές. Έτσι εξετάζεται αν υφίσταται:

- Ανικανότητα του ασθενούς να προσλάβει ερεθίσματα και να ανταποκριθεί σε αυτά
- Απουσία κινήσεων

- Απουσία αναπνοής από την στιγμή που θα αποσυνδεθεί ο αναπνευστήρας και για 3 λεπτά τουλάχιστον
- Έλλειψη προκλητών αντανεκλαστικών του εγκεφαλικού στελέχους

Η συγκεκριμένη κλινική δοκιμασία διενεργείται τουλάχιστον 2 φορές μεταξύ διαστήματος άνω των 8 ωρών ανάλογα με το είδος της αρχικής βλάβης και την κλινική πορεία του ατόμου μετά από τις πρώτες 24 ώρες που το άτομο βρίσκεται σε κώμα. Σαφώς για να είναι τα όργανα κατάλληλα για μεταμόσχευση θα πρέπει να διατηρείται ο καρδιακός παλμός, η αρτηριακή πίεση και ο μηχανικός αερισμός. Όταν τέλος διαπιστωθούν τα παραπάνω συντάσσεται το πιστοποιητικό θανάτου του, στο οποίο δεν συμμετέχει ο ιατρός που ανήκει στην μονάδα μεταμόσχευσης και ξεκινάει η διαδικασία της μεταμόσχευσης οργάνων του, σε υποψήφιους λήπτες. Συνοψίζοντας η επέμβαση γίνεται με πλήρη σεβασμό στο σώμα του νεκρού διατηρώντας το αναλλοίωτο, ενώ η ταυτότητά του όπως και του υποψήφιου λήπτη παραμένει μυστική και μπορεί να αποκαλυφθεί μόνο η επιτυχία της επέμβασης.

3.3 Οι οργανισμοί αφαίρεσης και οι μονάδες μεταμόσχευσης

Η συγκεκριμένη εγχείρηση δεν είναι μία ιατρική πράξη που μπορεί να πραγματοποιηθεί σε οποιοδήποτε χειρουργείο παρά μόνο σε συγκεκριμένες πιστοποιημένες τήρησης μέτρων ποιότητας και ασφάλειας μονάδες που έχουν εγκριθεί από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης¹⁹. Τα νοσοκομεία Ν.Π.Δ.Δ. και Ν.Π.Ι.Δ. και οι ιδιωτικές κλινικές που έχουν λάβει την σχετική άδεια μπορούν να χωριστούν ανάλογα με το αντικείμενο τους σε «οργανισμούς αφαίρεσης» και «μονάδες μεταμόσχευσης».

Οι οργανισμοί αφαίρεσης λαμβάνουν άδεια για 3 έτη ενώ διενεργούνται έλεγχοι για τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρεί ο οργανισμός σε σχέση με τις εγκαταστάσεις, τον εξοπλισμό καθώς και τους επαγγελματίες υγείας. Για τις μονάδες μεταμόσχευσης ισχύουν ακριβώς τα ίδια με τους οργανισμούς αφαίρεσης ενώ επιπρόσθετα τελούν υπό τη εποπτεία και τον έλεγχο του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και υποβάλουν αναφορά ετησίως στον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων για την δραστηριότητα τους.

¹⁹ Βλ. "Νομος υπ' αριθμ. 3984 Δωρεά και μεταμόσχευση οργάνων και άλλες διατάξεις" Κεφάλαιο Γ' Ποιότητα και ασφάλεια των οργάνων, άρθρο 13 (Οργανισμοί αφαίρεσης) και άρθρο 15 (Μονάδες μεταμόσχευσης)

Τέλος οι μονάδες μεταμόσχευσης, πρέπει να βρίσκονται συνεχώς σε ετοιμότητα καθ' όλη την διάρκεια της ημέρας και του χρόνου. Ο διάυλος μεταξύ αυτών των δύο, είναι το Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας, το οποίο είναι υπεύθυνο για την εύρεση κατάλληλης μεταφοράς και διασφάλισης, της είτε σε εναέριο, είτε σε θαλάσσιο ή χερσαίο έδαφος, τόσο για το όργανο που πρόκειται να μεταμοσχευθεί τόσο και για τον υποψήφιο δότη, καθώς και για τον υποψήφιο λήπτη αλλά και για τους συνοδούς του δηλαδή τους ιατρούς, τους νοσηλευτές και τους οικείους του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Ο σκοπός της εργασίας

Ο σκοπός της έρευνας, ήταν να διευρυνθούν και να καταγραφούν οι απόψεις των φοιτητών του Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου, απέναντι στην δωρεά οργάνων, καθώς και το ποσοστό το οποίο είναι δωρητές, αλλά και οι λόγοι που κρατάνε μακριά νέα άτομα όπως οι σπουδαστές από το να προβούν στην συγκεκριμένη πράξη.

4.2 Τα ερευνητικά ερωτήματα

Το ερευνητικό ερώτημα στο οποίο στηρίχθηκε η συγκεκριμένη έρευνα, ήταν πως εάν η δωρεά οργάνων είναι ένας καινούριος νομοθετικά θεσμός για την ελληνική κοινωνία, ποια η άποψη των νέων ανθρώπων και συγκεκριμένα των σπουδαστών του Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου για το συγκεκριμένο ζήτημα.

Ενώ ένα ακόμη ερευνητικό ερώτημα, ήταν πως εάν οι σπουδαστές δεν επιθυμούν να γίνουν δωρητές, για ποιο λόγο συμβαίνει αυτό, ενώ εάν επιθυμούν κατά πόσο γνωρίζουν την διαδικασία.

4.3 Το υλικό και η μέθοδος

Η έρευνα διεξήχθη στο χώρο του Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου, στο οποίο στεγάζονται 3 σχολές και 5 τμήματα, δηλαδή η σχολή Διοίκησης και Οικονομίας με τα τμήματα Διοίκηση Επιχειρήσεων και Οργανισμών, Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, η σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας με το τμήμα της Λογοθεραπείας και τέλος η σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας και Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής με τα τμήματα Τεχνολογίας Γεωπόνων και Τεχνολογίας Τροφίμων, ενώ αποκλείστηκε η σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών με το τμήμα Μηχανικών Πληροφορικής Τ.Ε., καθώς η έδρα της συγκεκριμένης σχολής είναι στη Σπάρτη και υπήρξε δυσκολία μετακίνησης. Τέλος, ο χρόνος που διεξήχθη η έρευνα ήταν διάρκειας ενός μήνα και συγκεκριμένα του μήνα Μάιο του 2015.

Η παρούσα λοιπόν έρευνα, βασίστηκε σε πρωτογενή μελέτη περίπτωσης, με υποκείμενο τους φοιτητές του Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου, κάνοντας χρήση ερωτηματολογίου το οποίο κατασκευάστηκε πλήρως από τους συγγραφείς της

εργασίας, ύστερα από την μελέτη και την κατάρτιση γνώσεων όσο αφορά το ζήτημα της δωρεάς οργάνων.

Αναλυτικότερα τα ερωτηματολόγια ανήρθαν στον αριθμό των 300, ενώ οι φοιτητές που τα συμπλήρωσαν επιλέχθηκαν τυχαία, καθώς και όσοι ήταν διαθέσιμοι μέχρι να συμπληρωθεί ο συγκεκριμένος αριθμός. Ο λόγος που επιλέχθηκε ο συγκεκριμένος τρόπος και αριθμός των ερωτηματολογίων, καθώς και της συμπλήρωσης τους, ήταν η ευκολία πρόσβασης στο δείγμα, το μηδαμινό οικονομικό κόστος, καθώς και η μικρή χρονική διάρκεια που απαιτήθηκε για την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων. Επιπλέον το ερωτηματολόγιο που κατασκευάστηκε από τους συγγραφείς, ήταν σε κατανοητή γλώσσα, απαρτιζόταν από 19 ερωτήσεις, ενώ μπορεί να χωριστεί σε 5 ενότητες που θα αναλυθούν παρακάτω.

Πιο συγκεκριμένα οι ενότητες διαμορφώθηκαν ως εξής:

Κοινωνικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων, η ενημέρωση των ερωτώμενων σχετικά με την δωρεά οργάνων, οι λόγοι που αποτρέπουν τους φοιτητές να γίνουν δωρητές οργάνων, η πρόθεση των ερωτώμενων για δωρεά οργάνων των ίδιων και του οικείου περιβάλλον τους και τέλος οι γνώσεις και οι στάσεις των φοιτητών γύρω από τον εγκεφαλικό θάνατο.

Εκτενέστερα, οι φοιτητές ρωτήθηκαν προφορικά για το αν θέλουν να λάβουν μέρος στην έρευνα, όσοι φοιτητές απάντησαν θετικά συμπλήρωναν το ερωτηματολόγιο μέσα σε διάρκεια 10 λεπτών, ενώ οι ερευνητές περίμεναν σε διακριτική απόσταση για να μην επηρεάσουν με οποιοδήποτε τρόπο τις απαντήσεις των ερωτώμενων.

4.4 Η στατιστική ανάλυση

Τέλος μετά την συγκέντρωση και των 300 ερωτηματολογίων, επήλθε η επεξεργασία τους από τους ερευνητές, οι οποίοι στηρίχθηκαν στην μαθηματική πράξη μέθοδο των τριών, δηλαδή υπολογίζοντας πως τα 300 ερωτηματολόγια είναι το 100% του πληθυσμού, βρήκαν πόσο επί τις εκατό είναι τα 100 λόγου χάρη ερωτηματολόγια με μία συγκεκριμένη απάντηση. Στην συνέχεια με την χρήση του υπολογιστικού φύλου Excel, Microsoft Office Version 2007 κατασκεύασαν πίνακες καθώς και διαγράμματα με τις απαντήσεις

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ

Στην πρώτη ενότητα του ερωτηματολογίου, οι ερωτώμενοι κλίθηκαν να απαντήσουν για τα κοινωνικά χαρακτηριστικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά τους, ενώ η ενότητα περιείχε 6 ερωτήσεις, οι οποίες ήταν απαραίτητες για την έρευνα, καθώς μέσα από τις απαντήσεις προέκυψαν τα χαρακτηριστικά των φοιτητών, που δέχτηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα. Αναλυτικότερα από τους 300 φοιτητές που επιλέχθηκαν τυχαία, οι 133 ήταν άντρες και οι 167 ήταν γυναίκες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1:

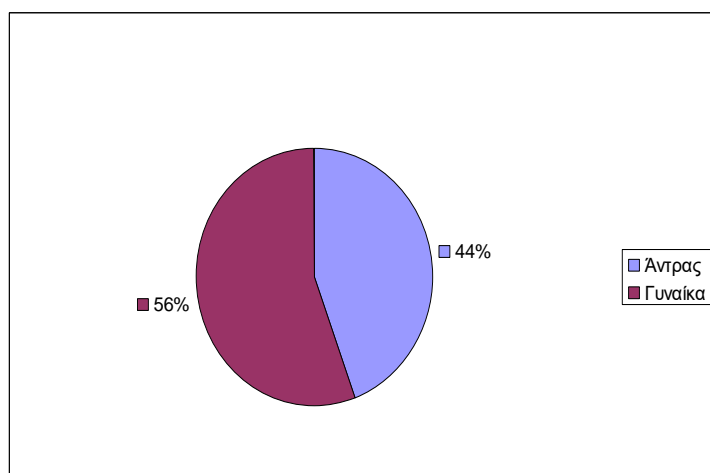
ΦΥΛΟ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΑΝ ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Φύλο	Αριθμός	Ποσοστό
Άντρας	133	44%
Γυναίκα	167	56%
Σύνολο	300	100%

* Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.1:

ΦΥΛΟ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΑΝ ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Παρατηρείται λοιπόν, πως το γυναικείο φύλλο υπερτερούσε αυτό του αντρικού. Στην δεύτερη ερώτηση της πρώτης ενότητας, οι φοιτητές συμπλήρωσαν την ηλικία τους η οποία είχε χωριστεί σε 3 κλίμακες, δηλαδή ηλικία 18-22, 22-25 καθώς και 25 και πάνω. Η πρώτη κλίμακα συμπληρώθηκε από 245 φοιτητές, η δεύτερη από 44 και η τρίτη από 11, ενώ τα αποτελέσματα διαμορφώθηκαν ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2:

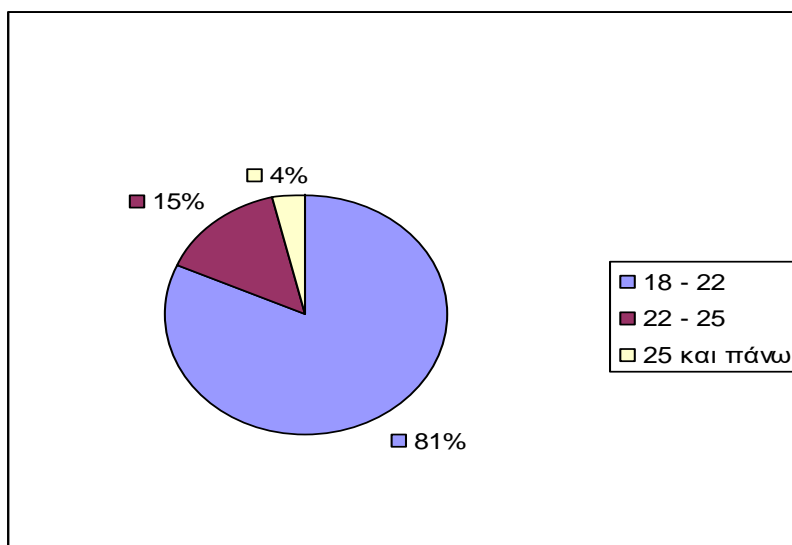
ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ

Ηλικία	Αριθμός	Ποσοστό
18 - 22	245	81%
22 - 25	44	15%
25 και πάνω	11	4%
Σύνολο	300	100%

* Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.2:

ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ

Από τα αποτελέσματα προκύπτει, πως η συντριπτική πλειοψηφία και συγκεκριμένα το 82%, κατέχεται από τις ηλικίες 18-22 δηλαδή, από αρκετά νεαρά άτομα ενώ, τα άτομα 22-25 κατείχαν, το 14% και τέλος οι φοιτητές με ηλικία 25 και πάνω ήταν μόλις το 4% του ποσοστού που προσεγγίστηκε. Αυτό σημαίνει πως πιθανότατα, σε μία τέτοια τρυφερή ηλικία οι φοιτητές δεν είναι πλήρως ενημερωμένοι, για τέτοια βαρύτατης σημασίας κοινωνικά ζητήματα. Στη συνέχεια η τρίτη ερώτηση της πρώτης ενότητας, αφορούσε το τμήμα φοίτησης των φοιτητών. Πιο συγκεκριμένα, 5 είναι τα τμήματα του Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου και προσεγγίστηκαν όπως διαπιστώθηκε, από τυχαία όλα τους ερευνητές της εργασίας. Συγκεκριμένα φαίνονται τα αποτελέσματα είναι τα εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3:

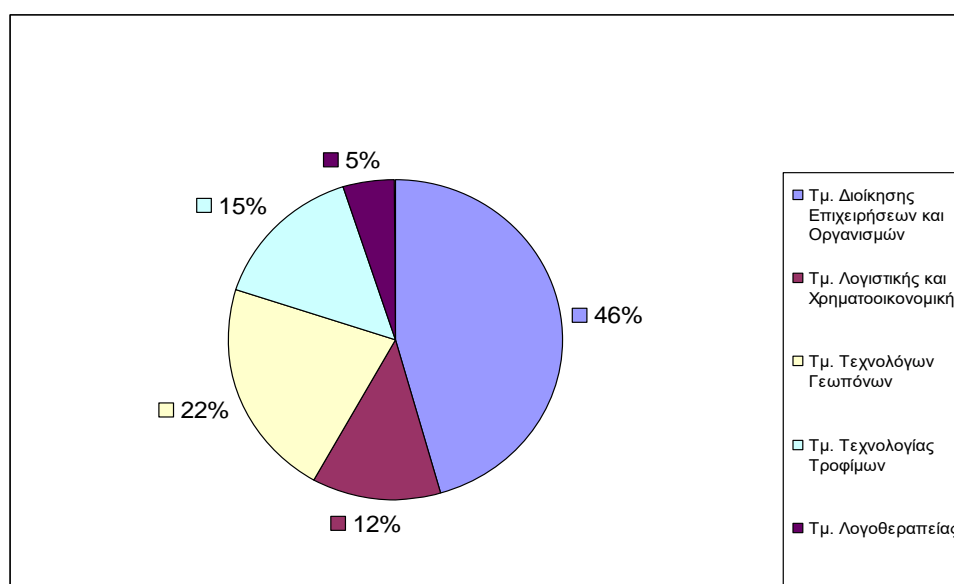
ΤΜΗΜΑ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ

Τμήμα Φοίτησης	Αριθμός	Ποσοστό
Τμ. Διοίκησης Επιχειρήσεων και Οργανισμών	137	46%
Τμ. Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής	37	12%
Τμ. Τεχνολόγων Γεωπόνων	66	22%
Τμ. Τεχνολογίας Τροφίμων	45	15%
Τμ. Λογοθεραπείας	15	5%
Σύνολο	300	100%

*Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.3:

ΤΜΗΜΑ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ

Από τα αποτελέσματα προκύπτει, πως σχεδόν οι μισοί φοιτητές δηλαδή το 46%, ανήκουν στο τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων και Οργανισμών, ύστερα ακολουθούν, το τμήμα Τεχνολόγων Γεωπόνων με ποσοστό 22%, το τμήμα Τεχνολόγων Τροφίμων με ποσοστό 15%, το τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής με ποσοστό 12%, ενώ λιγότεροι ήταν οι φοιτητές που προσεγγίστηκαν από το τμήμα της Λογοθεραπείας με ποσοστό 4%. Άρα, οι περισσότεροι φοιτητές που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια, ανήκουν σε ένα τμήμα που έχει ως κατεύθυνση την διοίκηση μονάδων υγείας και πρόνοιας, με αποτέλεσμα να γνωρίζουν πιθανότατα την έννοια και την πράξη της δωρεάς, ως κομμάτι της πρόνοιας και της κοινωνικής αλληλεγγύης, έστω και ως προς το διοικητικό της πλαίσιο. Ύστερα η τέταρτη ερώτηση που κλήθηκαν να απαντήσουν οι ερωτώμενοι, αφορούσε την μόνιμη κατοικία τους, εάν δηλαδή μένουν σε αγροτική, ημιαστική ή αστική περιοχή. Οι απαντήσεις που προέκυψαν έχουν ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.4

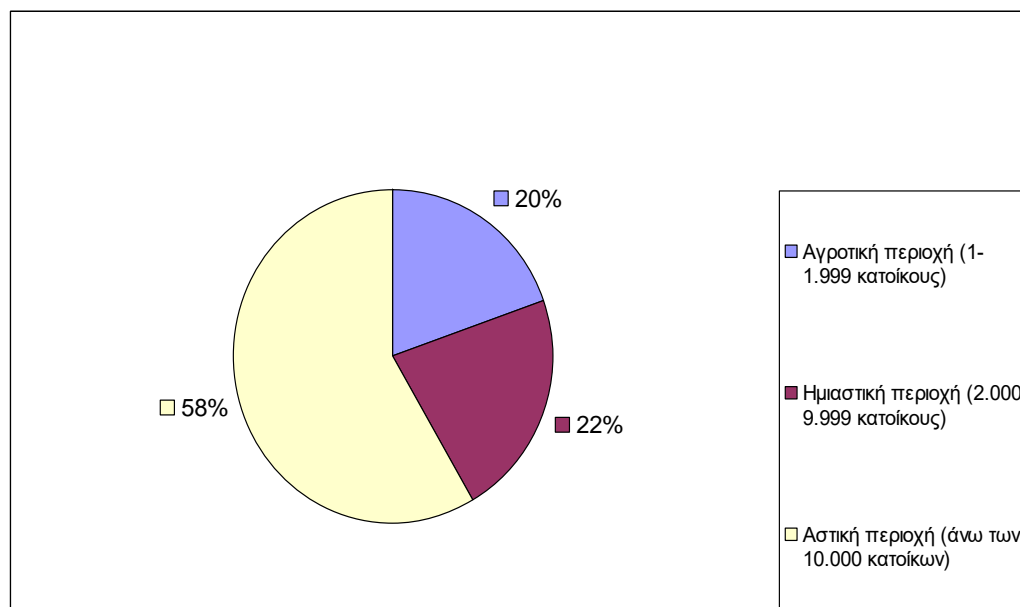
ΜΟΝΙΜΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ

Τόπος μόνιμης κατοικίας	Αριθμός	Ποσοστό
Αγροτική περιοχή (1-1.999 κατοίκους)	59	20%
Ημιαστική περιοχή (2.000-9.999 κατοίκους)	66	22%
Αστική περιοχή (άνω των 10.000 κατοίκων)	175	58%
Σύνολο	300	100%

* Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.4:

ΜΟΝΙΜΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ

Από τα αποτελέσματα προκύπτει πως το μεγαλύτερο ποσοστό και συγκεκριμένα πάνω από το μισό ποσοστό των φοιτητών που ερωτήθηκε, δηλαδή το 56% έχουν ως μόνιμη κατοικία Αστική περιοχή, ενώ σε Ημιαστική κατοικεί το 22% των ερωτώμενων, τέλος σε αγροτική περιοχή κατοικεί το μικρότερο ποσοστό αυτό του 20%. Αυτό σημαίνει, πως σε οποιαδήποτε αστική περιοχή το συγκεκριμένο ζήτημα είναι ευρέως πιο γνωστό και συζητήσιμο από κάποια άλλη περιοχή, οπότε και οι περισσότεροι φοιτητές, θα γνωρίζουν τα βασικά ζητήματα γύρω από την δωρεά οργάνων.

Στη συνέχεια η πέμπτη ερώτηση της πρώτης κατηγορίας για τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων, αφορούσε το επάγγελμα του πατρός τους. Αναλυτικότερα, τα επαγγέλματα χωρίστηκαν σε 5 μεγάλες κατηγορίες και οι φοιτητές κλήθηκαν να συμπληρώσουν, εάν το επάγγελμα του πατρός τους είναι δημόσιος υπάλληλος, Ιδιωτικός υπάλληλος, Ελεύθερος επαγγελματίας, έμπορος ή αγρότης-κτηνοτρόφος. Οι απαντήσεις που πήραν οι ερευνητές ήταν ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5:

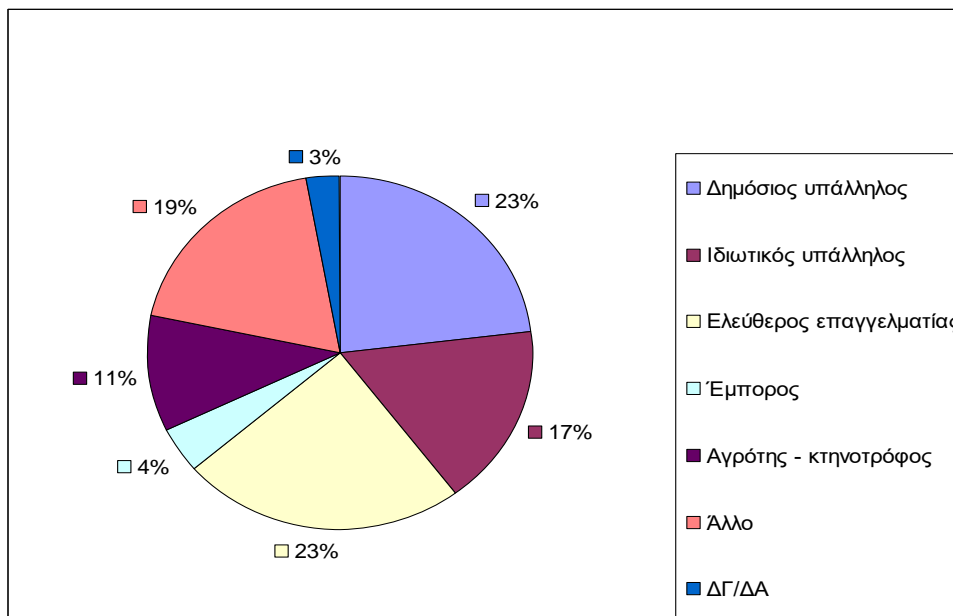
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΠΑΤΡΟΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ

Επάγγελμα πατρός φοιτητή	Αριθμός	Ποσοστό
Δημόσιος υπάλληλος	69	23%
Ιδιωτικός υπάλληλος	50	17%
Ελεύθερος επαγγελματίας	72	23%
Έμπορος	12	4%
Αγρότης - κτηνοτρόφος	32	11%
Άλλο	57	19%
ΔΓ/ΔΑ	8	3%
Σύνολο	300	100%

* Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.5:

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΠΑΤΡΟΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ

Από τα αποτελέσματα προέκυψε, πως το μεγαλύτερο ποσοστό και συγκεκριμένα εκείνο του 24%, ανήκει στην κατηγορία του ελεύθερου επαγγελματία, ύστερα με μικρή διαφορά κατέχει το επάγγελμα του δημοσίου υπαλλήλου και συγκεκριμένα το 23%, ενώ ακολουθεί η κατηγορία άλλο με ποσοστό 19%, ύστερα η κατηγορία του ιδιωτικού υπαλλήλου με ποσοστό 17%, μετά του αγρότη-κτηνοτρόφου με ποσοστό 10%, ενώ ελάχιστο ήταν το ποσοστό του εμπόρου με 4% και τέλος 3% των φοιτητών επέλεξαν την κατηγορία δεν γνωρίζω δεν απαντώ.

Τέλος, η τελευταία ερώτηση ήταν εκείνη που αφορούσε το εισόδημα της οικογένειας των φοιτητών, που αποδέχτηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα. Εκτενέστερα, κλήθηκαν να επιλέξουν ανάμεσα σε 5 κατηγορίες. Δηλαδή εάν το οικογενειακό εισόδημα τους είναι κάτω από 10.000€, αν είναι μεταξύ 10.000€ και 20.000€, αν βρίσκεται μεταξύ των 20.000€ και 40.000€, αν είναι πάνω από 40.000€ η εάν δεν γνωρίζουν ή δεν επιθυμούν να απαντήσουν την συγκεκριμένη ερώτηση. Τα αποτελέσματα φαίνονται παρακάτω:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.6:

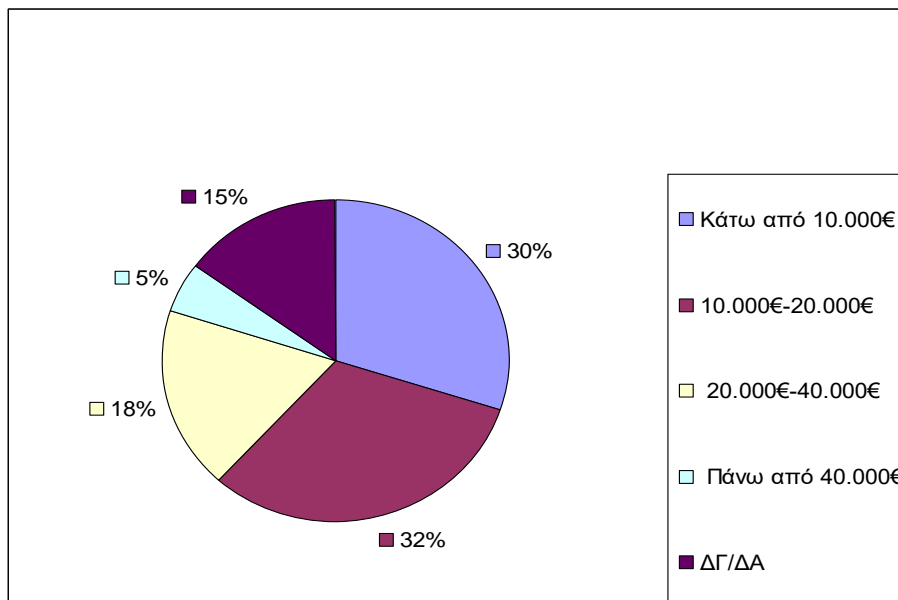
ΕΤΗΣΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ

Ετήσιο εισόδημα οικογένειας φοιτητή	Αριθμός	Ποσοστό
Κάτω από 10.000€	90	30%
10.000€-20.000€	95	32%
20.000€-40.000€	55	18%
Πάνω από 40.000€	15	5%
ΔΓ/ΔΑ	45	15%
Σύνολο	300	100%

* Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.6:

ΕΤΗΣΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ

Από τα αποτελέσματα προκύπτει, πως το 32% ανήκει στην δεύτερη κατηγορία, δηλαδή το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα ανέρχεται μεταξύ στις 10.000€-20.000€. Στην συνέχεια μεγάλο ποσοστό κατέχει η πρώτη κατηγορία, δηλαδή το 30% όπου το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα είναι κάτω των 10.000€. Η τρίτη κατηγορία δηλαδή, με ετήσιο οικογενειακό εισόδημα 20.000€-40.000€ κατέχει το ποσοστό 18%, ενώ στην κατηγορία άνω των 40.000€ απάντησε το 5% των φοιτητών. Τέλος ένα ποσοστό της τάξης 15% των σπουδαστών, επέλεξε την απάντηση δεν γνωρίζω δεν απαντώ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Η ΓΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ

Η δεύτερη ενότητα του ερωτηματολογίου, αφορά την ενημέρωση των φοιτητών του Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου για την δωρεά οργάνων. Παρακάτω λοιπόν, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα στην ερώτηση εάν γνωρίζουν οι φοιτητές την έννοια της δωρεάς οργάνων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1:

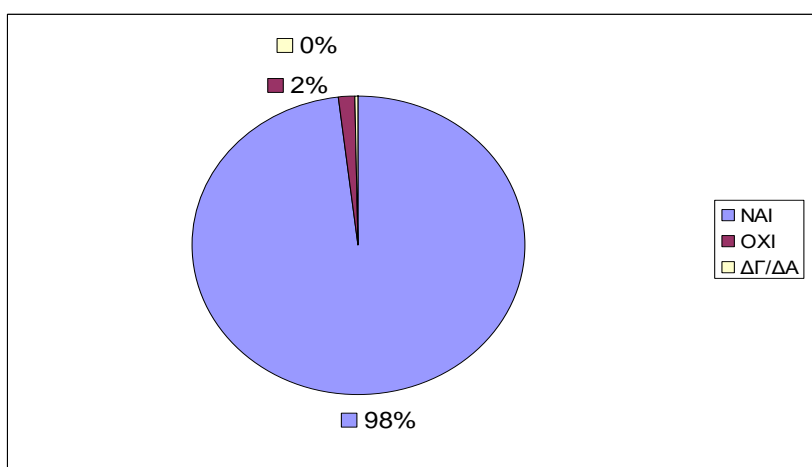
ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ

Γνωρίζεις τι είναι η δωρεά οργάνων;	Αριθμός	Ποσοστό
ΝΑΙ	294	98%
ΟΧΙ	5	2%
ΔΓ/ΔΑ	1	0%
Σύνολο	300	100%

* Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.1:

ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ

Από τις απαντήσεις φαίνεται, ότι η συντριπτική πλειοψηφία και συγκεκριμένα το 98% των φοιτητών, γνωρίζει την έννοια της δωρεάς οργάνων σε αντίθεση με τον ποσοστό που έχει άγνοια πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα, το οποίο αγγίζει μόλις το 2%. Αυτό σημαίνει, πως θα αντληθούν πιθανότατα εύλογα αποτελέσματα και ενδιαφέρουσες απαντήσεις, από πολύ νεαρά άτομα, που έχουν όμως γνώση του συγκεκριμένου ζητήματος. Στη συνέχεια η επόμενη ερώτηση του ερωτηματολογίου, απαρτιζόταν από οχτώ πιθανές απαντήσεις και οι φοιτητές κλήθηκαν να επιλέξουν μία από αυτές. Το ερώτημα αφορούσε τις πηγές ενημέρωσης των φοιτητών και οι απαντήσεις διαμορφώθηκαν ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2:

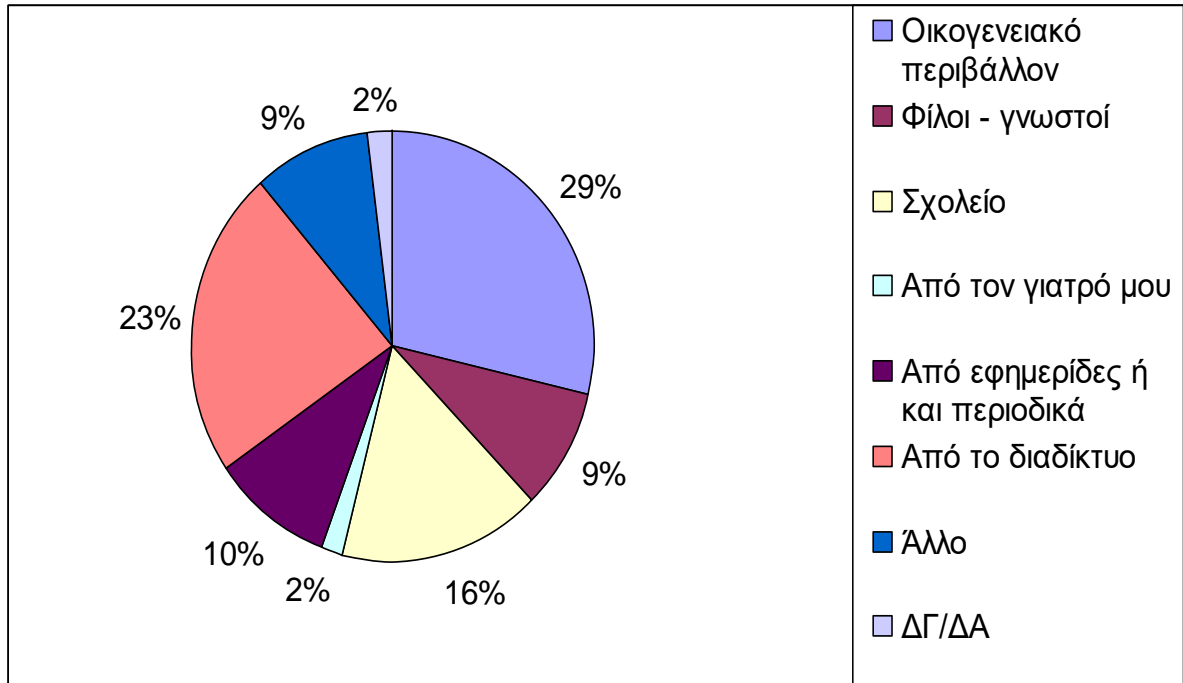
ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ

Ποιες είναι οι πηγές ενημέρωσης των φοιτητών	Αριθμός	Ποσοστό
Οικογενειακό περιβάλλον	86	29%
Φίλοι - γνωστοί	27	9%
Σχολείο	49	16%
Από τον γιατρό μου	5	2%
Από εφημερίδες ή και περιοδικά	29	10%
Από το διαδίκτυο	70	23%
Άλλο	28	9%
ΔΓ/ΔΑ	6	2%
Σύνολο	300	100%

* Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.2:

ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ

Σύμφωνα λοιπόν από το αποτέλεσμα των απαντήσεων, προκύπτει ότι ως πρώτη πηγή ενημέρωσης των φοιτητών, είναι το οικογενειακό περιβάλλον με ποσοστό 29% που υπερτερεί των υπολοίπων. Επομένως η οικογένεια κατέχει σε όλα τα ζητήματα τον πρωταρχικό ρόλο για τις απόψεις που θα διαμορφώσει το κάθε μέλος της για τα κοινωνικά ή μη ζητήματα όπως και στην περίπτωση του ζητήματος της δωρεάς οργάνων.

Ένας άλλος βασικός παράγοντας στον τομέα της ενημέρωσης των φοιτητών επί του συγκεκριμένου ζητήματος, είναι το διαδίκτυο με ποσοστό 24% ένα ποσοστό που δεν προκαλεί έκπληξη, καθώς πλέον το διαδίκτυο αποτελεί μέρος της καθημερινότητάς και ως εκ τούτου είναι η πιο εύκολη πρόσβαση για την ενημέρωση οποιουδήποτε θέματος.

Ακολουθεί η τρίτη κατά σειρά απάντηση η οποία είναι το σχολείο με ποσοστό 16%. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι στο χώρο της εκπαίδευσης, εκτός από την μετάδοση των γνώσεων, οι εκπαιδευτικοί φέρουν και κάποιες ηθικές αρχές και ανθρώπινες αξίες για

τη ζωή. Στη συνέχεια, ένα άλλο μέσο ενημέρωσης όπου επιλέχθηκε από το 10% των φοιτητών, είναι οι εφημερίδες και τα περιοδικά. Μία άλλη απάντηση που ανήκει στο 9% του ποσοστού των φοιτητών, είναι ότι δεν έχουν ενημερωθεί από κάποια συγκεκριμένη πηγή ενημέρωσης αλλά από κάποιο άλλο μέσο, όπου δεν περιλαμβάνεται ανάμεσα στις πιθανές απαντήσεις αυτής της ερώτησης. Αντίστοιχα ένα άλλο 9% του ποσοστού των φοιτητών, δήλωσε ότι είναι ενήμερο από φίλους και γνωστούς. Σε αυτήν την απάντηση ανήκει ένα σχετικά μικρό ποσοστό των φοιτητών, αυτό δείχνει ότι δεν υπάρχει κάποιος προβληματισμός στους νέους γύρω από το ζήτημα της δωρεάς οργάνων, ούτε φαίνεται να τους απασχολεί αρκετά και να είναι φλέγον θέμα συζήτησης μέσα στις παρέες, παρά το γεγονός ότι έχουν γνώση επί του συγκεκριμένου ζητήματος. Μία άλλη απάντηση που δόθηκε από το 2% των φοιτητών ήταν πως ως πηγή ενημέρωσης είχαν τον γιατρό τους, και σαφώς το ποσοστό αυτό είναι πολύ μικρό σε σχέση με το σύνολο των φοιτητών, και για μία χώρα η οποία είναι ενεργή τόσο ιατρικά όσο και νομοθετικά στο συγκεκριμένο θέμα. Τέλος ένα ακόμη 2% του ποσοστού των φοιτητών, δείχνει να μην παίρνει θέση για το ποια είναι η πηγή ενημέρωσης του αφού δήλωσε ότι δεν γνωρίζει ή δεν απαντά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

Η ΠΡΟΘΕΣΗ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ

Η τρίτη ενότητα του ερωτηματολογίου αφορά, την πρόθεση που έχουν οι φοιτητές ως προς μία επερχόμενη δωρεά, καθώς και το ποσοστό των φοιτητών οι οποίοι είναι ήδη δωρητές. Συγκεκριμένα περιλαμβάνει, πέντε ερωτήσεις ενώ η πρώτη ερώτηση αφορά, το ποσοστό των ερωτώμενων που είναι ήδη δωρητές. Αναλυτικά τα αποτελέσματα διαμορφώθηκαν ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1:

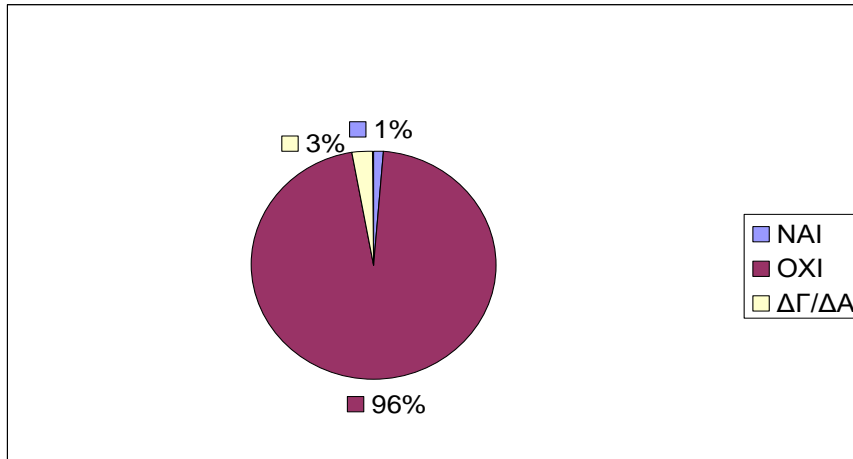
ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΔΩΡΗΤΕΣ

Είσαι δωρητής οργάνων;	Αριθμός	Ποσοστό
ΝΑΙ	4	1%
ΟΧΙ	288	96%
ΔΓ/ΔΑ	8	3%
Σύνολο	300	100%

* Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.1:

ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΔΩΡΗΤΕΣ

Από τις απαντήσεις που έδωσε το σύνολο των ερωτηθέντων, διαφαίνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των φοιτητών και συγκεκριμένα το 96%, δεν είναι δωρητές οργάνων σε αντίθεση με το πολύ μικρό ποσοστό μόλις το 1%, δηλώνει ότι είναι δωρητές οργάνων, ενώ το 3% δεν γνωρίζει ή δεν απαντά. Με βάση τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης κομβικής για τη έρευνα ερώτησης, αυτό που παρατηρείται είναι το γεγονός, ότι οι νέοι άνθρωποι απέχουν αισθητά από την πράξη της δωρεάς οργάνων. Στην δεύτερη ερώτηση της τρίτης ενότητας του ερωτηματολογίου, πραγματοποιήθηκε διερεύνηση της στάσης των φοιτητών, στο ενδεχόμενο να γίνουν δωρητές οργάνων, συγκεκριμένα τα αποτελέσματα διαμορφώθηκαν ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2:

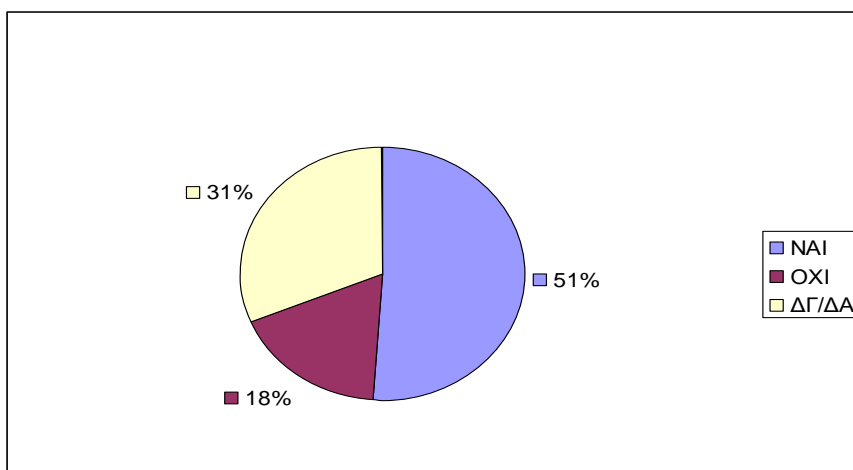
Η ΠΡΟΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΝΑ ΓΙΝΟΥΝ ΔΩΡΗΤΕΣ

Θα γινόςουν δωρητής οργάνων;	Αριθμός	Ποσοστό
ΝΑΙ	151	51%
OXI	52	18%
ΔΓ/ΔΑ	93	31%
Σύνολο	300	100%

* Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2:

Η ΠΡΟΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΝΑ ΓΙΝΟΥΝ ΔΩΡΗΤΕΣ

Σύμφωνα λοιπόν με τις απαντήσεις των φοιτητών, φαίνεται ότι ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό και συγκεκριμένα το 51%, είναι θετικό καθώς δήλωσε ότι θα επιθυμούσε να γίνει δωρητής οργάνων, ενώ το 18% από το ποσοστό των φοιτητών έχει αρνητική στάση, αφού δεν θα δώριζε τα όργανά του. Από την άλλη ένα σημαντικό ποσοστό το 31% των φοιτητών, δείχνει να είναι αναποφάσιστο διότι δεν έχει καταλήξει στο εάν θέλει ή δεν θέλει να γίνει δωρητής οργάνων. Άρα, αυτό που προκαλεί έκπληξη, είναι το γεγονός πως ένα μεγάλο ποσοστό μένει αναποφάσιστο όσο αφορά μία απόφαση που πιθανότατα θα μπορούσε να κλιθεί να απαντήσει κάποια στιγμή στην ζωή του.

Στη συνέχεια, οι φοιτητές κλήθηκαν να απαντήσουν στο ποιοι μπορεί να είναι οι παράγοντες, που τους αποτρέπουν να γίνουν δωρητές οργάνων. Τα αποτελέσματα που αποκομίστηκαν ήταν τα εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3:

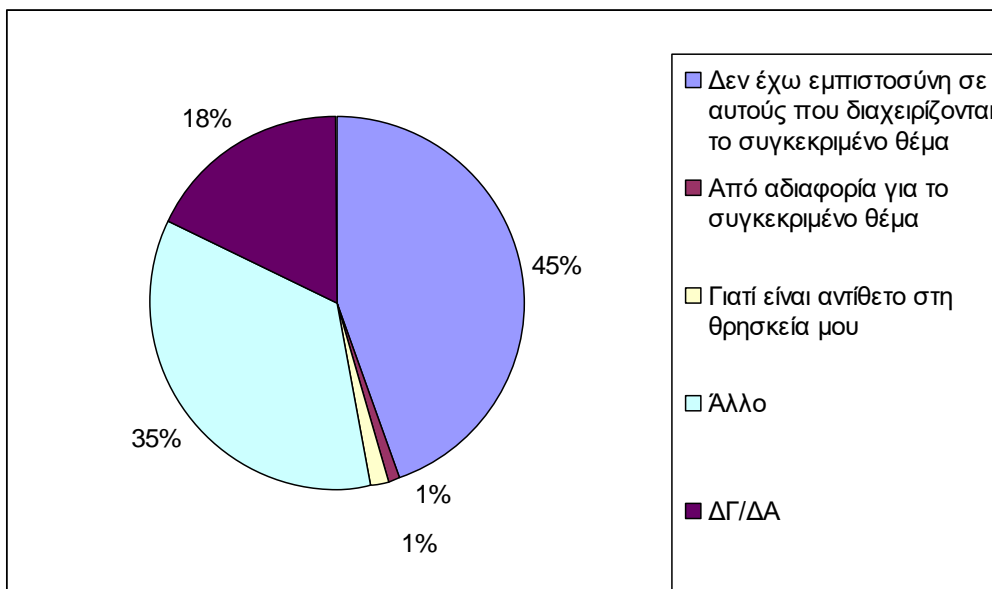
ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ

Για ποιο λόγο δεν θα γινόντουσαν δωρητές οργάνων;	Αριθμός	Ποσοστό
Δεν έχω εμπιστοσύνη σε αυτούς που διαχειρίζονται το συγκεκριμένο θέμα	133	45%
Από αδιαφορία για το συγκεκριμένο θέμα	4	1%
Γιατί είναι αντίθετο στη θρησκεία μου	4	1%
Άλλο	106	35%
ΔΓ/ΔΑ	53	18%
Σύνολο	300	100%

* Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3:

ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ

Από το σύνολο των απαντήσεων των φοιτητών, όσο αφορά τους λόγους για τους οποίους έχουν αποτρεπτική θέση απέναντι στην δωρεά οργάνων, φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητών και συγκεκριμένα το 45%, δήλωσε ότι δεν έχει εμπιστοσύνη σε αυτούς που διαχειρίζονται το συγκεκριμένο θέμα. Εν συνεχεία, με ποσοστό 35% των φοιτητών δεν ξεχώρισε κάποιον συγκεκριμένο λόγο, επιλέγοντας την απάντηση άλλο, ακόμη το 18% προτίμησε να μην λάβει σαφής θέση στο ερώτημα επιλέγοντας το δεν γνωρίζω δεν απαντώ, ενώ μόλις το 1% του ποσοστού των φοιτητών δήλωσε ότι είναι αντίθετο λόγω της θρησκείας του. Ομοίως το 1% των φοιτητών, επέλεξε την απάντηση από αδιαφορία στο συγκεκριμένο θέμα. Αναλυτικότερα αυτό που συμπεραίνεται, είναι πώς οι νέοι άνθρωποι δεν μπορούν να εμπιστευθούν εύκολα τα άτομα που διαχειρίζονται το συγκεκριμένο ζήτημα, καθώς φοβούνται παρά το γεγονός, ότι ένα μεγάλο ποσοστό των φοιτητών όπου παρουσιάζεται στο (γράφημα 3.2), δήλωσε ότι θα επιθυμούσε να γίνει δωρητής οργάνων. Στην συνέχεια οι φοιτητές, κλήθηκαν να απαντήσουν εάν γνωρίζουν την διαδικασία της δωρεάς οργάνων. Οι απαντήσεις κατανεμήθηκαν ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4:

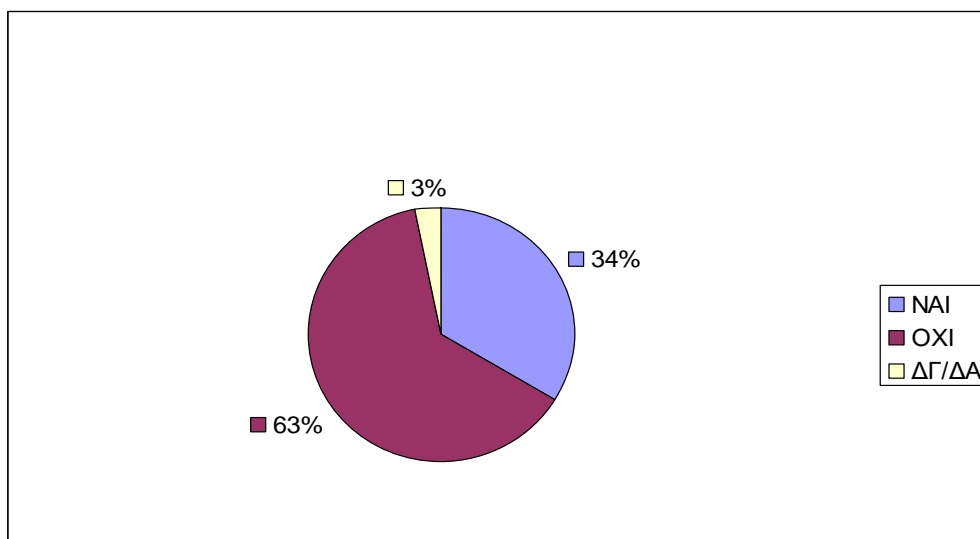
Η ΓΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΩΡΕΑΣ ΟΡΓΑΝΩΝ

Γνωρίζεις την διαδικασία της δωρεάς οργάνων;	Αριθμός	Ποσοστό
ΝΑΙ	101	34%
ΟΧΙ	190	63%
ΔΓ/ΔΑ	9	3%
Σύνολο	300	100%

* Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.4:

Η ΓΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΩΡΕΑΣ ΟΡΓΑΝΩΝ

Όπως διαφαίνεται το 63% του ποσοστού των φοιτητών, δήλωσε ότι δεν γνωρίζει την διαδικασία της δωρεάς οργάνων, ενώ το 34% φαίνεται να έχει γνώση. Το ποσοστό του 3% των φοιτητών, προτίμησε να επιλέξει την απάντηση δεν γνωρίζω δεν απαντώ. Τα αποτελέσματα, αποτελούν έκπληξη καθώς ένα μόνο μικρό ποσοστό των ερωτώμενων είναι ήδη δωρητές και έχουν λάβει γνώση της διαδικασίας, ενώ οι υπόλοιποι έχουν ενημερωθεί ακόμη και αν δεν είναι δωρητές, άρα έχουν ενδιαφέρον για το συγκεκριμένο θέμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

Η ΠΡΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΔΩΡΕΑ ΣΕ ΑΤΟΜΟ ΤΟΥ ΟΙΚΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ

Στην τέταρτη ενότητα του ερωτηματολογίου, διερευνήθηκαν οι στάσεις των φοιτητών σε προσωπικό επίπεδο για το εάν θα δώριζαν τα όργανα τους μόνο σε κάποιο άτομο από το οικείο περιβάλλον τους. Οι απαντήσεις είχαν ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1:

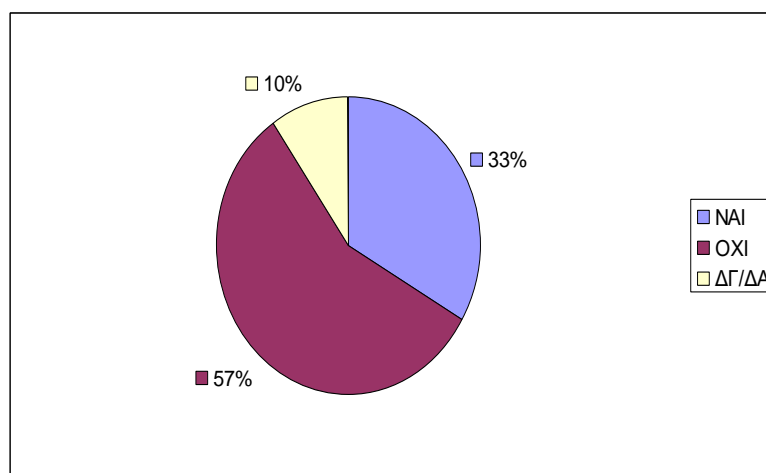
Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΔΩΡΕΑ ΤΟΥ ΟΙΚΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥΣ

Εάν γινόσουν δωρητής οργάνων, θα ήταν μόνο για κάποιο άτομο από το οικείο περιβάλλον σου;	Αριθμός	Ποσοστό
ΝΑΙ	100	33%
ΟΧΙ	171	57%
ΔΓ/ΔΑ	29	10%
Σύνολο	300	100%

* Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.1:

Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΔΩΡΕΑ ΤΟΥ ΟΙΚΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥΣ

Από τα αποτελέσματα προκύπτει, ότι ένα μεγάλο ποσοστό και συγκεκριμένα το 57% των φοιτητών δηλώνει, πως δεν θα γίνονταν δωρητής οργάνων αποκλειστικά και μόνο για κάποιο άτομο από το οικείο περιβάλλον του, αλλά θα γίνονταν και για άλλα άτομα που δεν περιλαμβάνονται μέσα σε αυτό. Ενώ το 33% των φοιτητών δηλώνει, ότι θα γίνονταν δωρητής μόνο για κάποιο άτομο από το οικείο περιβάλλον του. Ακόμη το 10% του ποσοστού των φοιτητών, δεν φαίνεται να έχει πάρει κάποια συγκεκριμένη τοποθέτηση στο ερώτημα, αφού επέλεξε την απάντηση δεν γνωρίζω δεν απαντώ. Η δωρεά ενός οργάνου λοιπόν, είναι ένα πολύ ευαίσθητο και προσωπικό ζήτημα, είναι δώρο ζωής άρα είναι προς τιμή της πλειοψηφίας των ερωτώμενων να δηλώνει, πως θα δώριζε τα όργανά του και σε άτομα εκτός του περιβάλλοντος του. Η επόμενη ερώτηση, εξέταζε τη στάση των φοιτητών στην περίπτωση που θα έπρεπε να δεχθούν οι ίδιοι κάποιο μόσχευμα. Οι απαντήσεις είχαν ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2:

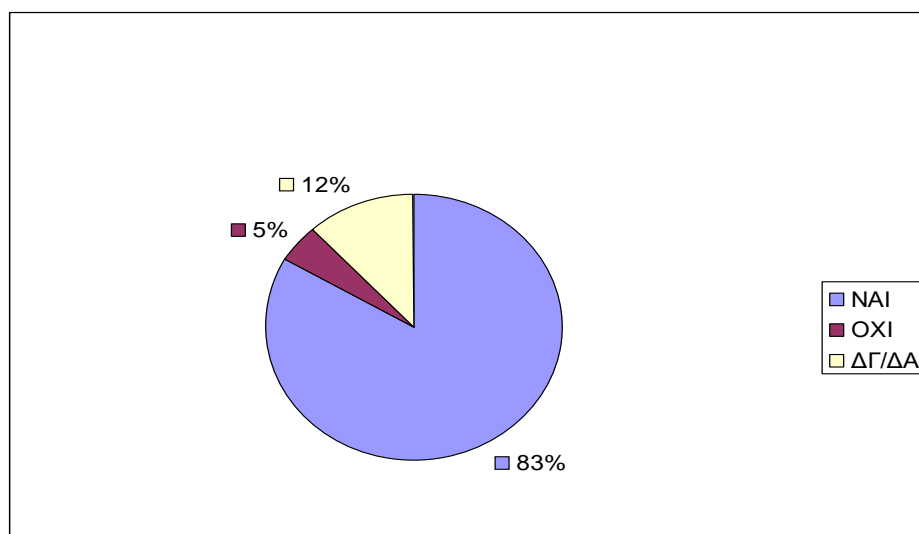
Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΜΟΣΧΕΥΜΑΤΟΣ

Εάν ήταν απαραίτητο να δεχθείς εσύ μόσχευμα, θα το δεχόσουν;	Αριθμός	Ποσοστό
ΝΑΙ	250	83%
ΟΧΙ	14	5%
ΔΓ/ΔΑ	36	12%
Σύνολο	300	100%

* Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2:

Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΜΟΣΧΕΥΜΑΤΟΣ

Σύμφωνα με το σύνολο των απαντήσεων, διαφαίνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία με ποσοστό 83% των φοιτητών, θα αποδέχονταν κάποιο μόσχευμα στην περίπτωση που θα το είχε ανάγκη. Αντίθετα το 5% ένα μικρό ποσοστό των φοιτητών δηλαδή, δηλώνει ότι δεν θα δέχονταν κάποιο μόσχευμα. Ενώ το 12% του ποσοστού των φοιτητών δηλώνει πως δεν γνωρίζει ή δεν απαντά. Άρα αντιλαμβανόμαστε, πως αν και οι περισσότεροι φοιτητές δεν είναι δωρητές οργάνων, οι ίδιοι θα δεχόταν μία δωρεά, τέλος έκπληξη προκαλεί το γεγονός πως μία μερίδα φοιτητών αρνείται να δεχτεί δωρεά οργάνου, ή δεν έχει αποφασίσει αν θα δεχόταν και προτιμά σε τέτοια περίπτωση να πεθάνει.

Στην συνέχεια οι φοιτητές κλήθηκαν να απαντήσουν στο ερώτημα, εάν έχει προκύψει ανάγκη έως τώρα να δεχτεί μόσχευμα κάποιο άτομο του περιβάλλοντός του. Τα αποτελέσματα είναι τα εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3:

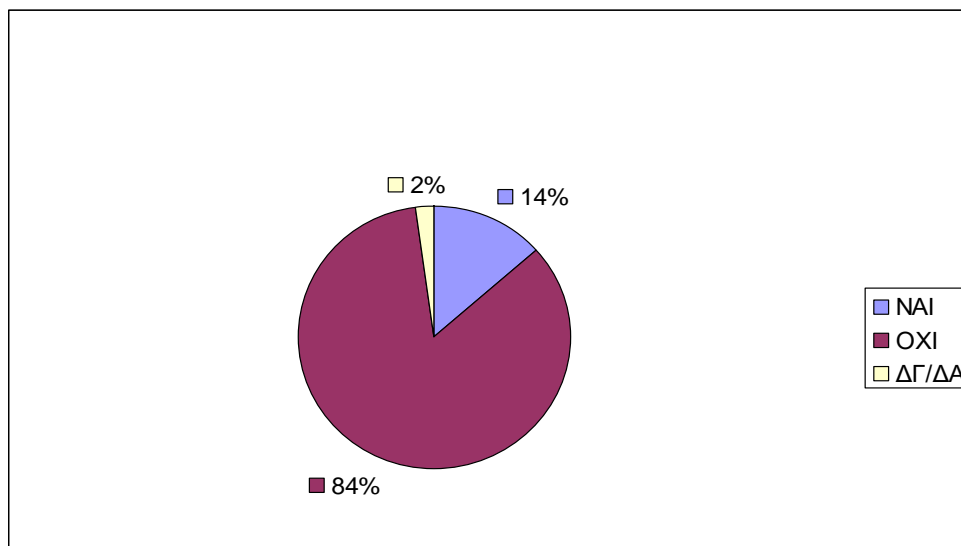
Η ΑΝΑΓΚΗ ΜΟΣΧΕΥΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΑΤΟΜΟ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ

Έχει έως τώρα προκύψει ανάγκη για κάποιο άτομο του περιβάλλοντός σου να δεχτεί μόσχευμα;	Αριθμός	Ποσοστό
ΝΑΙ	41	14%
ΟΧΙ	252	84%
ΔΓ/ΔΑ	7	2%
Σύνολο	300	100%

* Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3:

Η ΑΝΑΓΚΗ ΜΟΣΧΕΥΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΑΤΟΜΟ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ

Από τα παραπάνω αποτελέσματα, φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό και συγκεκριμένα το 84% των φοιτητών, απάντησε πως δεν έχει προκύψει έως τώρα ανάγκη να δεχτεί μόσχευμα κάποιο άτομο του περιβάλλοντός του. Από την άλλη το 14% του ποσοστού των φοιτητών, δήλωσε ότι έχει προκύψει ανάγκη να δεχτεί μόσχευμα κάποιο άτομο από το περιβάλλον του. Ενώ μόλις το 2% των φοιτητών, δείχνει με την επιλογή της απάντησης του ότι δεν γνωρίζει ή δεν απαντά. Αυτό σημαίνει, πως ένα σεβαστό ποσοστό των ερωτώμενων έχει έρθει κατά κάποιο τρόπο σε επαφή με την δωρεά οργάνων και έχει ίσως μια άλλη ευαισθητοποίηση στο συγκεκριμένο ζήτημα απ' ότι οι υπόλοιποι ερωτώμενοι.

Ύστερα από τα παραπάνω, οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν στο εάν θα δώριζαν τα όργανα ενός ατόμου της οικογενείας τους μετά το θάνατο του. Οι απαντήσεις έχουν ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.4:

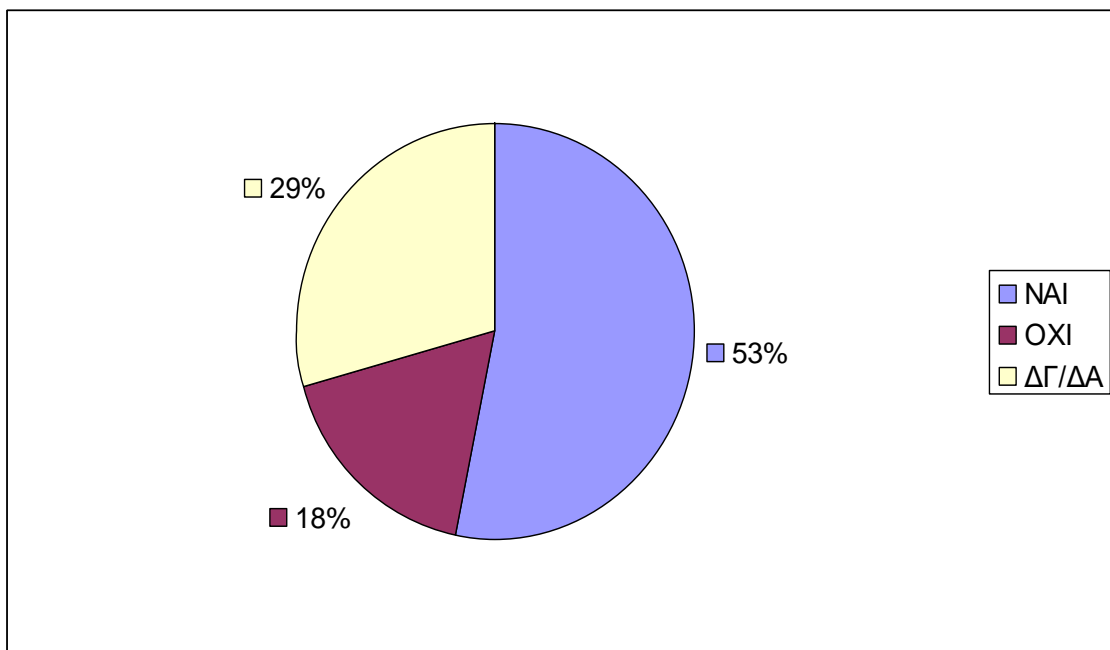
Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥΣ

Θα δώριζες τα όργανα ενός ατόμου της οικογένειάς σου μετά το θάνατό του;	Αριθμός	Ποσοστό
ΝΑΙ	159	53%
ΟΧΙ	53	18%
ΔΓ/ΔΑ	88	29%
Σύνολο	300	100%

* Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.4:

Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥΣ

Από το σύνολο των απαντήσεων που προκύπτει, φαίνεται ότι το 53% των φοιτητών έχει θετική στάση καθώς θα δώριζε τα όργανα ενός ατόμου της οικογένειάς του μετά το θάνατό του, ενώ το 18% έχει αρνητική στάση αφού δήλωσε ότι δεν θα δώριζε τα όργανα του ατόμου της οικογένειάς του. Το 29% του ποσοστού των φοιτητών ανήκει στην απάντηση δεν γνωρίζω δεν απαντώ. Σε αυτή την ερώτηση, η οποία αποτελεί μεγάλο ηθικό ζήτημα για τον ερωτώμενο, αξίζει να σταθεί κανείς στο μεγάλο ποσοστό των αναποφάσιστων για το συγκεκριμένο θέμα.

Στην συνέχεια, και για την τελευταία ερώτηση αυτής της ενότητας του ερωτηματολογίου, οι φοιτητές κλήθηκαν να απαντήσουν σχετικά με το εάν γνωρίζουν

κάποιο άτομο που να είναι ή να έχει δηλώσει ότι θέλει να γίνει δωρητής οργάνων. Οι απαντήσεις διαμορφώθηκαν ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.5:

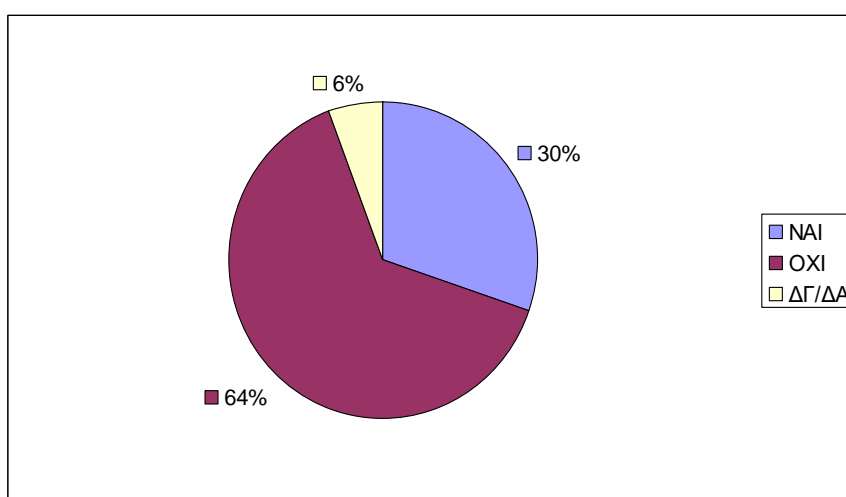
Η ΓΝΩΡΙΜΙΑ Η ΜΗ ΜΕ ΚΑΠΟΙΟΝ ΔΩΡΗΤΗ

Γνωρίζεις κάποιον που να είναι ή να έχει δηλώσει ότι θέλει να γίνει δωρητής οργάνων;	Αριθμός	Ποσοστό
ΝΑΙ	91	30%
ΟΧΙ	192	64%
ΔΓ/ΔΑ	17	6%
Σύνολο	300	100%

* Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.5:

Η ΓΝΩΡΙΜΙΑ Η ΜΗ ΜΕ ΚΑΠΟΙΟΝ ΔΩΡΗΤΗ

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των φοιτητών, φαίνεται πως το μεγαλύτερο ποσοστό και συγκεκριμένα το 64%, δήλωσε ότι δεν γνωρίζει κάποιον που να είναι

δωρητής ή να έχει δηλώσει ότι θέλει να γίνει δωρητής, ενώ το 30% του ποσοστού των φοιτητών γνωρίζει κάποιον δωρητή. Ακόμη το 6% των φοιτητών επέλεξε την απάντηση δεν γνωρίζω δεν απαντώ. Αυτό σημαίνει, πως ένα μεγάλο ποσοστό έχει έρθει σε επαφή με κάποιο άτομο το οποίο διακατέχεται από την αλτρουιστική ιδέα της δωρεά οργάνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο

Η ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ Η ΣΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΟ ΘΑΝΑΤΟ

Οι φοιτητές του Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου κλήθηκαν να απαντήσουν όσο αφορά τον εγκεφαλικό θάνατο. Ένα ευαίσθητο και αμφιλεγόμενο κομμάτι της δωρεάς οργάνων. Αναλυτικότερα στην ερώτηση εάν γνωρίζουν τι είναι ο εγκεφαλικά νεκρός διαπιστώθηκαν από τους ερευνητές τα εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1:

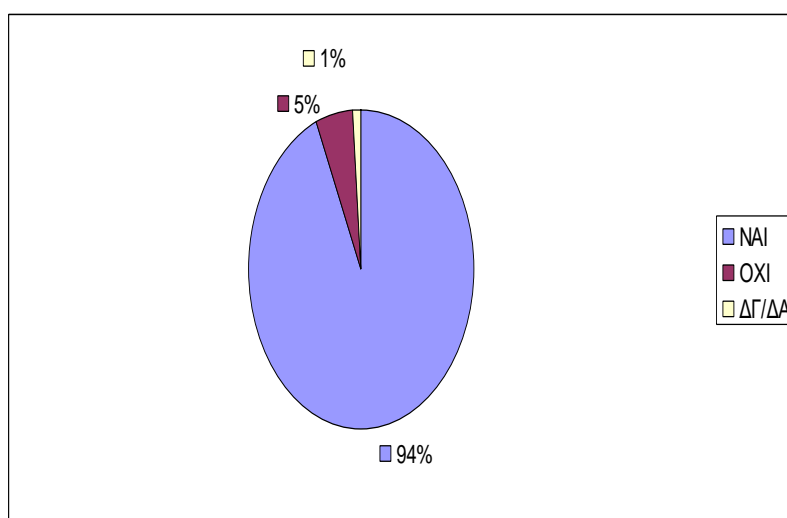
ΓΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΟΡΟΥ "ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΑ ΝΕΚΡΟΣ"

Γνωρίζεις τι είναι "ο εγκεφαλικά νεκρός";	Αριθμός	Ποσοστό
ΝΑΙ	281	94%
ΟΧΙ	16	5%
ΔΓ/ΔΑ	3	1%
Σύνολο	300	100%

* Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.1:

ΓΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΟΡΟΥ "ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΑ ΝΕΚΡΟΣ"

Από τις απαντήσεις προκύπτει, πως η συντριπτική πλειοψηφία και συγκεκριμένα το 94% των φοιτητών, γνωρίζουν την συγκεκριμένη ιατρική ορολογία ενώ μόλις το 5% απάντησε πως δεν έχει γνώση του για τον όρο του εγκεφαλικά νεκρού ατόμου. Τέλος ένα ποσοστό του 1%, δηλαδή 3 σπουδαστές επέλεξαν την απάντηση δεν γνωρίζω δεν απαντώ. Άρα για ακόμη μία φορά, αντλείται το συμπέρασμα πως οι φοιτητές έχουν γνώσεις για την δωρεά οργάνων, τουλάχιστον στο διαδικαστικό κομμάτι.

Στην συνέχεια οι ερευνητές, θέλησαν να μάθουν την πρόθεση των φοιτητών σχετικά με το εάν είναι σύμφωνοι να δωρίζονται τα όργανα των ατόμων που θεωρούνται εγκεφαλικά νεκρά. Ύστερα από την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων τα αποτελέσματα διαμορφώθηκαν ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2:

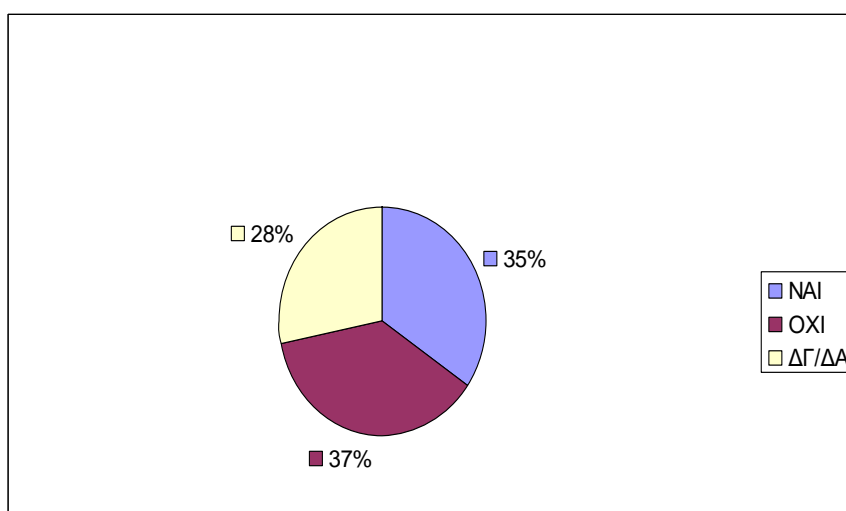
ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΝΑ ΔΩΡΙΖΟΝΤΑΙ ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΑ ΝΕΚΡΟΥ ΑΤΟΜΟΥ

Θεωρείς ότι είναι σωστό να δωρίζονται τα όργανα του ατόμου που είναι "εγκεφαλικά νεκρό";	Αριθμός	Ποσοστό
ΝΑΙ	104	35%
ΟΧΙ	111	37%
ΔΓ/ΔΑ	85	28%
Σύνολο	300	100%

* Ιδία έρευνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.2:

ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΝΑ ΔΩΡΙΖΟΝΤΑΙ ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΑ ΝΕΚΡΟΥ ΑΤΟΜΟΥ

Από τις απαντήσεις προκύπτει, πως οι φοιτητές σκέφτονται αμφιλεγόμενα για το συγκεκριμένο θέμα, καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό κατέχει η απάντηση Όχι δηλαδή, πως δεν πρέπει να δωρίζονται τα όργανα των ατόμων που βρίσκονται σε εγκεφαλικό θάνατο με ποσοστό 37%, ενώ ακολουθεί η θετική απάντηση με μικρή διαφορά καθώς λαμβάνει το ποσοστό της τάξης του 35%, τέλος η απάντηση δεν γνωρίζω δεν απαντώ επιλέχτηκε από 85 φοιτητές, δηλαδή από ποσοστό ίσο με 28% οπότε για ακόμη μία φορά φάνηκε η σύγχυση των ερωτώμενων για τα ηθικά ζητήματα της δωρεάς οργάνων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συμπερασματικά, η δωρεά οργάνων είναι μία ιατρική πράξη, που φοβίζει αρκετό κόσμο αλλά μπορεί να σώσει ακόμη περισσότερο. Είναι αποδεκτή από όλες τις θρησκείες ανά τον κόσμο, ενώ όλο και περισσότερες χώρες στεγάζουν τις βάσεις ιατρικά και ηθικά για την ύψιστη αυτή πράξη.

Επιπρόσθετα η δωρεά οργάνων, θεωρείται μια πράξη συνδεδεμένη με αλτρουιστικά συναισθήματα και εκφράζει την ανάγκη για αλληλοϋποστήριξη των ανθρώπων, μέσα στο κοινωνικό γίγνεσθαι, όμως το ελληνικό κοινό όσο και αν δείχνει ευαισθητοποιημένο στην πραγματικότητα, διστάζει να προχωρήσει στην πράξη της δωρεάς, άρα ουσιαστικά δεν την έχει ακόμη αποδεχθεί.

Στην Ελλάδα, γίνεται δεύτερη φορά προσπάθεια να καταγραφούν οι στάσεις νέων ατόμων και συγκεκριμένα φοιτητών για την δωρεά οργάνων. Η πρώτη φορά αφορούσε το Τ.Ε.Ι. και Α.Ε.Ι. Κρήτης (Καββαδία και συνεργάτες 2008), όπου το δείγμα ήταν ίσο με την συγκεκριμένη έρευνα (300 σπουδαστές) αντλώντας συμπεράσματα παρόμοια με την έρευνα στο Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου. Συγκεκριμένα στην έρευνα του Τ.Ε.Ι. και Α.Ε.Ι. Κρήτης, οι σπουδαστές σε μεγάλο ποσοστό φοβούνται την έννοια της δωρεάς οργάνων, ενώ η άγνοια είναι το στοιχείο που κυριαρχεί. Στην συγκεκριμένη έρευνα και 7 χρόνια μετά, οι φοιτητές του Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου, αυτή την φορά καταθέτουν πως γνωρίζουν τι είναι η δωρεά οργάνων αλλά φοβούνται να γίνουν δωρητές, λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης στους διαχειριστές του συγκεκριμένου θέματος, άρα ο φόβος συνεχίζει να επικρατεί στις νεαρές ηλικίες, ανεξαρτήτως των κοινωνικών χαρακτηριστικών καθώς επιπλέον μόνο το 1% του πληθυσμού που ερωτήθηκε είναι δωρητές.

Ένα άλλο κομμάτι που αξίζει να σταθεί κάποιος, είναι πως η άγνοια για την διαδικασία της μεταμόσχευσης είναι ένας παράγοντας, που κρατά τους σπουδαστές μακριά από αυτή την πράξη. Παρ' όλα ταύτα, είναι σημαντικό το γεγονός πως οι περισσότεροι φοιτητές έχουν ενημερωθεί για την δωρεά οργάνων από την οικογένειά τους, άρα η ελληνική κοινωνία που έχει ως θεμελιώδη βάση τον θεσμό της οικογένειας, έχει αποδεχθεί κατά ένα μεγάλο μέρος την δωρεά οργάνων και έχει ανοίξει τους ορίζοντές της, σε ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα. Επιπρόσθετα, αντλήθηκε και το γεγονός πως οι ίδιοι οι σπουδαστές έψαξαν να βρουν πληροφορίες για ην δωρεά οργάνων, είτε στον έντυπο τύπο, είτε μέσω ίντερνετ, άρα είναι ένα θέμα που

απασχολεί την νεολαία, αν και όποιοι ψάχνουν μόνοι τους και ειδικά σε μικρές ηλικίες, είναι πιθανό να παρασυρθούν από κάποιο είδος παραπληροφόρησης. Είναι θετικό όμως το γεγονός, πως νέοι άνθρωποι ασχολούνται έστω και δειλά κάνοντας μία απλή συζήτηση με φίλους τους, εφόσον κάποιοι σπουδαστές δήλωσαν πως έμαθαν για την δωρεά οργάνων μέσα από την παρέα τους.

Επιπλέον αξίζει να σημειωθεί ένα μεγάλο ποσοστό των φοιτητών, που ερωτήθηκαν δεν έχει κατασταλάξει σε πολλά ζητήματα γύρω από την δωρεά οργάνων, όπως εάν θα δώριζαν τα όργανα ατόμων της οικογένειάς τους, μετά τον θάνατό τους ή αν θεωρούν πρόπον να δωρίζονται τα όργανα ατόμων, που έχουν χαρακτηριστεί ως κλινικά νεκρά. Αυτό σημαίνει πως επικρατεί μία αναστάτωση, μία σύγχυση και μια μεγάλη αναποφασιστικότητα γύρω από το συγκεκριμένο ζήτημα. Αυτό συνεπάγεται ότι θα έπρεπε να υφίσταται καλύτερη ενημέρωση γύρω από το ζήτημα της δωρεάς οργάνων, κυρίως από τους φορείς και τους επαγγελματίες υγείας, τα άτομα δηλαδή που φοβούνται να εμπιστευτούν οι ίδιοι οι ερωτώμενοι, αλλά και από το εκπαιδευτικό σύστημα. Επιπρόσθετα οι συγγραφείς της εργασίας, προβληματίστηκαν εντόνως ακούγοντας τους συμφοιτητές τους, να λένε πως φοβούνται την δωρεά οργάνων μόνο ως φράση πόσο μάλλον ως πράξη.

Τέλος προτείνεται στο μέλλον, να πραγματοποιηθεί παρόμοια έρευνα για να διερευνηθεί η γνώμη των φοιτητών για το νέο νόμο που ορίζει, πως είναι όλοι εν δυνάμει δότες, εκτός αν έχουν δηλώσει εγγράφως το αντίθετο και το έγγραφο βρίσκεται στο ειδικό αρχείο του Εθνικού Οργανισμού Μεταμοσχεύσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλιβιζάτος Π. (2013). *Αποστολή το τίμημα*. Αθήνα: Εκδόσεις Επιτάλαφος
- Καστανάκης Γ. (1997). *Θέλω να ζήσω*. Αθήνα: Εκδόσεις Χ.Ο.
- Μητροσύλη Μ. (2009). *Δίκαιο της υγείας – Μονάδες υγείας, Επαγγελματίες υγείας*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, Σειρά κοινωνικές επιστήμες και υγεία.
- Παπαγαρουφάλη Ε. (2002). *Δώρα ζωής μετά θάνατο. Πολιτισμικές εμπειρίες*. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Σειρά 'Ανθρωπολογικοί Ορίζοντες', υπεύθυνη σειράς Καθηγήτρια κ. Δ. Γκέφου-Μαδιανού
- Χριστοδουλίδη Κ. (1995). *Μεταμοσχεύσεις: Λύση η πρόβλημα*. Εκδόσεις Υπακοή.
- Βαρελίδου Α., Γιαννίκου Ν. (2003). *Μεταμοσχεύσεις οργάνων, Λογική και προκατάληψη (ηθική, πεποιθήσεις, αποδοχές)*. Α.Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Ηράκλειο.
- Καββαδία Μ., Λυμπέρη Α. και Σπηλιανάκης. (2008). *Μελέτη στάσεων και προθέσεων φοιτητών Α.Ε. ως προς την δωρεά οργάνων*. Α.Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Ηράκλειο.
- Βάρκα – Αδάμη Α., Αδάμη Σ. (2008). Ενημέρωση και συναίνεση του ασθενούς, η περίπτωση του υποψήφιου δότη και λήπτη ιστών ή οργάνων για μεταμόσχευση. *Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής*, 25 (5), σ. 577 – 583
- Μπελλάλη Θ., Παπαδάτου Δ. (2002). Πρότυπα της διαδικασίας λήψης αποφάσεων για δωρεά οργάνων εγκεφαλικά νεκρού ατόμου. *Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής* 19 (1):40-50.
- Φουντανίδου Ε. (2015, 10 Μαΐου). Η Ελλάδα χάνει το στοίχημα των μεταμοσχεύσεων - η χρόνια αδιαφορία έχει φέρει αδιέξοδο με την χώρα μας να είναι ουρανός στην Ευρώπη και τις ξένες χώρες να κλείνουν τις πόρτες. Το βήμα.

Νόμος ΥΠ. Αριθμόν 3984 Δωρεά και Μεταμοσχεύσεις οργάνων και άλλες διατάξεις
(Φ.Ε.Κ., τεύχος Ά, αρ. φυλ. 150, 27/6/2011)

www.eom.gr

www.iatronet.gr

www.transplantation.gr

www.psnrenal.gr

www.egolpion.com

www.ecclesia.gr

<http://translate.googleusercontent.com>

blog.doctoranytime.gr

Eur-lex.europa.eu

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1 . ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΩΡΕΑΣ ΟΡΓΑΝΩΝ

Η έρευνα που πραγματοποιούμε έχει ως αντικείμενο την διερεύνηση της στάσης των φοιτητών του Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου απέναντι στη δωρεά οργάνων. Παρακαλούμε να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις σημειώνοντας το αντίστοιχο τετραγωνάκι.

ΕΡ. 1) Γνωρίζεις τι είναι η δωρεά οργάνων;

- Ναι..... 1
- Όχι..... 2
- ΔΞ/ΔΑ..... 3

ΕΡ. 2) Αν γνωρίζεις από ποιόν έχεις ενημερωθεί;

- Οικογενειακό περιβάλλον..... 1
- Φίλοι-γνωστοί..... 2
- Σχολείο..... 3
- Από το γιατρό μου..... 4
- Εφημερίδες-περιοδικά..... 5
- Ίντερνετ..... 6
- Άλλο..... 7
- ΔΞ/ΔΑ..... 8

ΕΡ. 3) Είσαι δωρητής οργάνων;

- Ναι..... 1
- Όχι..... 2
- ΔΞ/ΔΑ..... 3

ΕΡ. 4) Αν όχι, θα γινόσουν δωρητής οργάνων;

- Ναι..... 1
- Όχι..... 2
- ΔΞ/ΔΑ..... 3

ΕΡ. 5) Εάν δεν θα γινόσουν, για ποιο λόγο δεν θα γινόσουν;

- Δεν έχω εμπιστοσύνη σε αυτούς που διαχειρίζονται το συγκεκριμένο θέμα..... 1
- Από αδιαφορία για το συγκεκριμένο ζήτημα..... 2
- Γιατί είναι αντίθετο στη θρησκεία μου..... 3

Άλλο..... 4

ΔΞ/ΔΑ..... 5

ΕΡ. 6) Εάν γινόσουν δωρητής οργάνων γνωρίζεις την διαδικασία;

Ναι..... 1

Όχι..... 2

ΔΞ/ΔΑ..... 3

ΕΡ. 7) Εάν γινόσουν δωρητής οργάνων, θα ήταν μόνο για κάποιο άτομο από το οικείο περιβάλλον σου;

Ναι..... 1

Όχι..... 2

ΔΞ/ΔΑ..... 3

ΕΡ. 8) Εάν ήταν απαραίτητο να δεχθείς εσύ μόσχευμα, θα το δεχόσουν;

Ναι..... 1

Όχι..... 2

ΔΞ/ΔΑ..... 3

ΕΡ. 9) Έχει έως τώρα προκύψει ανάγκη για κάποιο άτομο του περιβάλλοντός σου να δεχτεί μόσχευμα;

Ναι..... 1

Όχι..... 2

ΔΞ/ΔΑ..... 3

ΕΡ. 10) Θα δώριζες τα όργανα ενός ατόμου της οικογένειάς σου μετά το θάνατό του;

Ναι..... 1

Όχι..... 2

ΔΞ/ΔΑ..... 3

ΕΡ. 11) Γνωρίζεις κάποιον που να είναι ή να έχει δηλώσει ότι θέλει να γίνει δωρητής οργάνων;

Ναι..... 1

Όχι..... 2

ΔΞ/ΔΑ..... 3

ΕΡ. 12) Γνωρίζεις τι είναι ο "εγκεφαλικά νεκρός";

Ναι..... 1

Όχι..... 2

ΔΞ/ΔΑ..... 3

ΕΡ. 13) Θεωρείς ότι είναι σωστό να δωρίζονται τα όργανα του ατόμου που είναι "εγκεφαλικά νεκρό";

Ναι..... 1

Όχι..... 2

ΔΞ/ΔΑ..... 3

ΕΡ. 14) Φύλλο:

Άντρας..... 1

Γυναίκα..... 2

ΕΡ. 15) Ηλικία:

18-22..... 1

22-25..... 2

25 κα πάνω..... 3

ΕΡ. 16) Τμήμα:

Διοίκηση επιχειρήσεων και οργανισμών..... 1

Λογιστική και χρηματοοικονομική..... 2

Τεχνολόγων γεωπόνων..... 3

Τεχνολογίας τροφίμων..... 4

Λογοθεραπεία..... 5

ΕΡ. 17) Ποιος ο τύπος της μόνιμης κατοικίας σου;

Αγροτική περιοχή (1-1.999 κατοίκους)..... 1

Ημιαστική περιοχή (2.000-9.999 κατοίκους)..... 2

Αστική περιοχή (άνω των 10.000 κατοίκων)..... 3

ΕΡ. 18) Ποιο το επάγγελμα του πατρός σου;

Δημόσιος υπάλληλος..... 1

Ιδιωτικός υπάλληλος..... 2

Ελεύθερος επαγγελματίας..... 3

Έμπορος..... 4

Αγρότης-κτηνοτρόφος..... 5

Άλλο..... 6

ΔΞ/ΔΑ..... 7

ΕΡ. 19) Σε ποια κατηγορία κατατάσσεται το συνολικό ετήσιο εισόδημα της οικογένειάς σου;

Κάτω από 10.000€..... 1

10.000€-20.000€..... 2

20.000€-40.000€..... 3

Πάνω από 40.000€..... 4

ΔΞ/ΔΑ..... 5

